Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor
Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links
Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

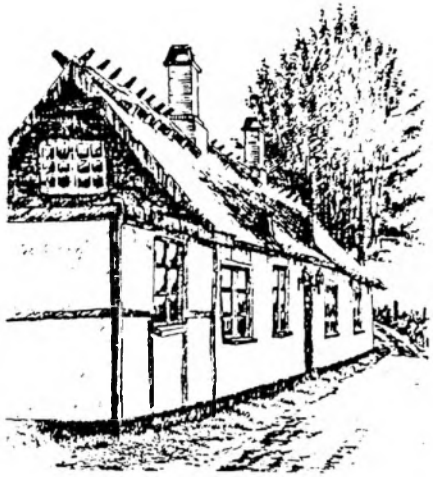

ISSN 0905 8834

Årsskrift 2016
Ledøje-Smørum Historisk Forening og Arkiv

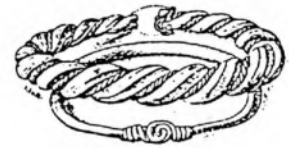

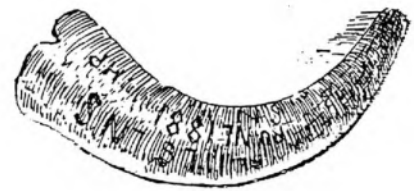

Tegninger af Kjeld Johansen og Nya Sebulonsen

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Årsskrift 2016
Ledøje-Smørum Historisk Forening og Arkiv

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Foreningens bestyrelse

Formand	Anni Agerskov	4465 4720
Næstformand og sekretær	Inga Nielsen	2218 3696
Kasserer	Niels Henrik Rank	2027 4070
	Hans Bindslev	5377 5455
	Finn Sølvbjerg Hansen	4465 9927
	Line Ludvigsen	4465 3547
	Bent Thygesen	4497 5054
Suppleant	Finn Larsen	4465 2887
	Hannah Rank	2465 6727
Revisorer	Ebbe Engmark	4465 2829
	Svend Waltenburg	4466 0251
Suppleant	Birgit Kragh Larsen	4465 9291

Historisk Forenings Samling

Adresse Smørum gamle Skole
Smørum Bygade 35
2765 Smørum
Åbningstid 1. søndag i måneden kl. 13-16
(undtagen helligdage og juli måned)

Lokalhistorisk Arkiv

Adresse Smørum gamle Skole
Smørum Bygade 35
2765 Smørum
Arkivleder Rolf Kjær-Hansen
Telefon 4497 1167
Åbningstid Hver torsdag kl. 10-13
1. lørdag i måneden kl. 11-13
(undtagen helligdage og juli måned)

Indhold

Forord 3
Hove i et historisk perspektiv 4
Mine barndomserindringer fra Thorsøgaard 17
Poulines ishus – en institution i Hove 23
Hove 27
Hove og omegn, min hjemstavn 39
Sammen gør stærk 43
Hove Skole på Overdrevsvej 50
Historien om Buehøjgård og Buehøjgård Møbler 56
Med Historisk Forening nord og syd for grænsen 62
Det slesvigske spørgsmål 69
Lokalarkivet 2016 72
Historisk Forening 2016 74

Artikler i Årsskriftet afspejler ikke nødvendigvis foreningens holdninger.
Ved citat fra Årsskriftets artikler skal kilde angives.

Årsskrift 2016

Redaktion Anni Agerskov
Grethe Bielefeldt
Finn Larsen
Line Ludvigsen
Inga Nielsen
Layout Fredi Paludan Bentsen
Tryk LaserTryk.dk

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Forord

Kulturarvsstyrelsen påbegyndte i 2003 en registrering af særligt bevaringsværdige arkæologiske områder i Danmark med det resultat, at Hove blev erklæret for et nationalt kulturarvsareal. Man formoder, at man ved kommende arkæologiske udgravninger vil støde på fund af nationalhistorisk og kulturhistorisk betydning. Stenalderbopladsen ved Hove Lund, Langdyssen i Hove og Buehøj tyder allerede på en rig og spændende forhistorie. Det samme gør fundet ved Hove Mølle af en af landets fineste fibulaer fra germansk jernalder.

En gruppe bestående af Ingibjørg Henningsen, Birthe Dahl, Per Kierulff og Børge Nielsen har de senere år ydet en stor indsats for at fastholde Hoves nyere historie via interviews, nedskrivning af erindringer og indsamling af både informationer og billedstof, og Historisk Forening har været behjælpelig med redigeringen af materialet. Resultatet er otte artikler, som vi bringer samlet i Årsskrift 2016, som dermed bliver et udvidet temanummer om Hove.

Som de foregående år afsluttes Årsskriftet med artikler om årets rejse og arbejdet i henholdsvis Lokalarkiv og Historisk Forening. I år udgår den faste artikel "Nye genstande", idet der kun er indleveret få genstande i 2015, som i stedet beskrives i Årsskrift 2017 sammen med genstande modtaget i 2016.

Vi håber, at det er lykkedes os i samarbejde med beboerne i Hove at udbrede kendskabet til Hoves historie og at gøre den levende og interessant.

Til sidst skal der lyde en stor tak til vore skribenter og sponsorer, herunder Dansk Lokalhistorisk Forening, for økonomisk støtte. Uden denne hjælp var det ikke muligt at udgive Årsskriftet. Vore medlemmer, sponsorer, skribenter og øvrige læsere ønskes en rigtig glædelig jul og et godt nytår.

God læselyst!

Anni Agerskov og Inga Nielsen

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Hove i et historisk perspektiv

af Inga Nielsen, Smørumnedre

Værebro Å. Fra oldtiden og frem til middelalderen var Værebro Ådal en bred fjord og gennem århundreder en meget vigtig samfærdselsåre. Foto: Holger Agerskov.

Eksempler på stenalderfund fra Hove Lund. Foto: Holger Agerskov.

Oldtidens Hove

Hove har en spændende historie, der strækker sig langt tilbage i tiden. I ældre stenalder (jægerstenalderen) var området dækket af vidtstrakte skove og krat, og beboerne ernærede sig som jægere og samlere. Værebro Å og Hove Å var dengang brede fjorde, der strakte sig langt ind i landet, og menneskene bosatte sig ved bredden af disse. Med stammebåden liggende i vandkanten var der let adgang til fiskeri og til samfærdsel, idet det var lettere at sejle på fjorde og åer end at færdes til fods gennem farlige og uvejsomme skovområder.

Lunden (*red.: Hove Lund*) var en særlig vigtig lokalitet på den tid, idet der i jægerstenalderen har ligget en bopplads her. Bopladsen har aldrig været gravet ud, men på markerne er der fundet i hundredvis af redskaber og flinteafslag fra oppløjede bopladser. Lidt nord for bopladsen i mosen ned mod Værebro Å er der både fundet en hjortetaksøkse og en økse af urokseknogle fra den sidste del af jægerstenalderen.

Ca. 4.000 år før vores tidsregning i yngre stenalder (*red.: bondestenalderen*) lærte befolkningen at dyrke jorden og at holde husdyr. Nogle mener, at denne ændring fremmedes af "lindefaldet", idet mange lindeskove på det tidspunkt blev ramt af sygdom. Dermed blev det lettere at opdyrke jorden og klare sig som bonde. I løbet af 300-400 år i starten af bondestenalderen udviklede Hoveområdet sig til et velorganiseret samfund. Menneskene bosatte sig på skrænterne ned mod fjordene, og i området bagved anlagde de imponerende storstensgrave

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

til de lokale stormænd. Hove Langdysse, som er egnens fornemste fortidsminde, er anlagt på den tid.

Hove ligger ved en gammel oldtidsvej, der fra Roskildeegnen over højtliggende områder fører over Hove og Smørum videre til Farum og Nordøstsjælland. Højtbeliggende og synligt i landskabet anlagde først stenalderbefolkningen dens storstensgrave og senere bronzealderbefolkningen dens gravhøje langs datidens samfærdselsårer. På den måde kom oldtidshøjene flere steder til at udgøre imponerende rækker af høje. Både Hove Langdysse og Buehøj i Hove er anlagt i tilknytning hertil.

Der har ligget flere bronzealderhøje i Hoveområdet. Lynghøj blev sløjfet mellem 1958-62 i forbindelse med grusgravning, og Baunehøj tæt på Buehøjgård blev overpløjet omkring 1930. Buehøj, som ligger i en have i selve Hove, er aldrig blevet udgravet, men den er sandsynligvis fra ældre bronzealder. Den vidner om, at der også i bronzealderen har været et velorganiseret samfund i Hove.

I et gammelt sagn fortælles det, at der udbrød kvægpest på Buehøjgaard, engang man begyndte at grave i nordsiden af Buehøj. Det skabte frygt, og man opgav straks udgravningen, og fra da af blev højen omgærdet af en forbandelse, der rammer dem, der graver i den. Derfor har den fået lov til at ligge urørt hen. Man ved ikke, hvad Buehøj indeholder, men en gammel overlevering siger, at Kong Bue ligger begravet i den på en hest af guld.

Et af de fineste fund fra området er en imponerende fibula, som så dagens lys under tørvegravning i en mose tilhørende Hove Mølle. Relieffibulaen, der er ca. 13 cm, er en af Danmarks fineste. Den er fra germansk jernalder 400-550 e. Kr. og af sølv med forgyldning. Fibulaen, der er meget fint forarbejdet, har været brugt til at holde kvindens dragt sammen med. Den blev indleveret til Nationalmuseet i 1849 af sognepræst Lorck fra Hvedstrup. Fibulaen vidner om, at der også har levet mennesker her i jernalderen.

Relieffibula fundet ved Hove Mølle i 1848.
Foto: Holger Agerskov.

Hove bliver en landsby

"I Nærheden af Smørum Herreds Tingsted og Gudehov havde en Stormand bygget en Gaard, der blev kaldt Hofwum, e. d. Ved Hovet. – I Valdemartiden var Gaarden i Biskop Absalons eje, og i Aar 1177 skænkede han den til Vor Frue Kloster i Roskilde" [1].

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Hvor gården Hofwum har ligget vides ikke med bestemthed. Det fortælles dog, at der op til Buehøj har ligget en stor gård med spredt bebyggelse og jordtilliggender svarende til det meste af Hoveområdet. Man formoder, at det er gården Hofwum, at den har givet navn til Hove, og at den har ligget cirka, hvor den nuværende Buehøjgård ligger. Med tiden blev Hofwums jorde udskiftet til mindre ejendomme, som blev overdraget til forskellige fæstere. Senere blev gårdene igen delt, så Hove med tiden kom til at bestå af i alt otte gårde.

En anden og nyere teori går dog ud på, at det er det oldnordiske ord for hoved, houeth, der har udviklet sig til bynavnet Hove. Da man i tidlig vikingetid kom sejlende op ad Værebro Ådal ind til f.eks. Smørum, kom man forbi det lille plateau, hvor Hove Lund ligger i dag. Det har ligget som et lille brohoved ud i ådalen kun forbundet med det bagvedliggende sydlige bagland af en smal tange. Det er dette hoved, houeth, der er blevet til Hove. Teorien støttes af, at gamle stednavne med endelsen -um som oftest bevarer denne. Hvis det er gården Hofwum, der har givet byen navn, ville den sandsynligvis i dag have heddet Hovum.

Samfundsomvæltning og svenskekrig

Med reformationen i 1536 blev kirkens store magt og indflydelse brudt og dens tilliggender lagt ind under kongen, som derefter fordelte jorden til bl.a. universitetet, velgørende stiftelser og til adelen. I forbindelse med de mange efterfølgende handler og mageskifter blev Hoves daværende fem gårde og Hove Mølle i 1562 overdraget til Vartov Hospital.

Det fortælles, at folk i Smørum og Ledøje Sogne en dag i høsten 1658 blev opskræmte ved, at flokke af rå svenske krigere trængte ind i deres landsbyer. Der fortælles yderligere, at fjenden, da høsten omtrent var til ende, kom igen og bortførte de nyhøstede afgrøder samt bohave fra gårdene. Det røvede tog de med sig til deres lejr ved Brønshøj. Om Hove står der: ”På lignende Maade var bønderne i Hove Genstand for Udplyndring og Overlast”[1]. Resultatet var, at mange gårde efter svensketiden var brudt ned eller lå øde hen, og at de bønder, der var tilbage, manglede såsæd det efterfølgende forår. Svenskekrigen var en katastrofe for egnen.

Svenskernes hårde fremfærd manede til modstand. I Hove havde en skåning i ca. 1650 fået en gård i fæste. Det fortælles, at han opførte en velbygget stuelænge, men havde vel meget maskepi for med de svenske krigskarle. De andre Hovebønder havde ham mistænkt for spionage, og da den svenske konge efter den mislykkede belejring af København og fredsslutningen i 1660 brød op fra hovedstaden, overrumplede Hoves bønder en flok svenske marodører, der havde søgt tilflugt hos skåningen. Det kom til kamp, og svenskerne blev hugget ned, skåningen måtte flygte, og hans gård stod øde hen den kommende tid. Ifølge overleveringerne er kampen foregået i huset på Hove Gadekærsvej 3. I en af bjælkerne i stuen er der et meget synligt øksehug, som siges at stamme herfra. Midt i 1800-tallet fandt man ved Flintebjergrenden nogle skeletter, som antagelig er rester af de nedhuggede svenskere.

Hoves bønder var fæstebønder

Bønderne var fæstere. De skulle betale skatter og afgifter, og de kunne være underlagt hoveriarbejde. Oveni blev bønderkarlene i 1733 underlagt stavnsbåndet, angiveligt for at sikre kongemagten et tilstrækkeligt antal soldater.

I starten af 1700-tallet var forholdene mange steder elendige, bønderne var forarmede, og en del gårde forfaldt. Det fandt styret så betænkeligt, at man lod synsmænd undersøge sagen. Det resulterede i, at bønderne i Smørum Herred blev erklæret ”ganske forarmede”. På Edel-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

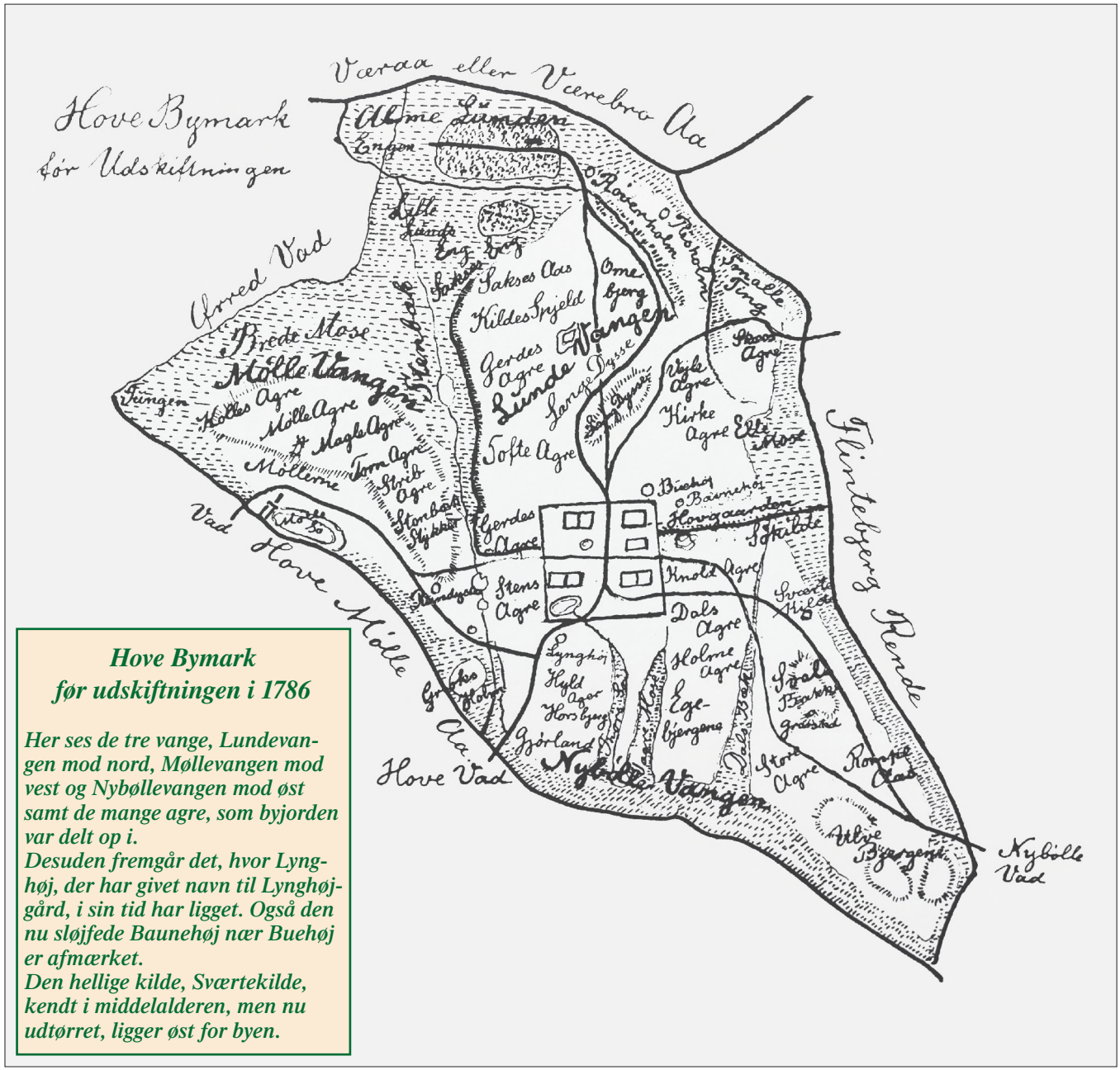

Hove Bymark
før udskiftningen i 1786

Her ses de tre vange, Lundevangen mod nord, Møllevangen mod vest og Nybøllevangen mod øst samt de mange agre, som byjorden var delt op i.
Desuden fremgår det, hvor Lynghøj, der har givet navn til Lynghøjgård, i sin tid har ligget. Også den nu sløjfede Baunehøj nær Buehøj er afmærket.
Den hellige kilde, Sværtekilde, kendt i middelalderen, men nu udtørret, ligger øst for byen.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

gave Gods var forholdene under godsejer Chr. Weldingh dog bedre. Om Hoves bønder lød det: ”Paa Vartov Gods i Hove og Smørumnedre blev der i nogle år handlet ilde med Bønderne af en brutal og uredelig Forstander; men da denne ved Rettergang blev overbevist om at have øvet Pengeafpresning og Myndighedsmisbrug, blev han fjernet fra sin Stilling, og Bønderne opnåede da også her tålelige Forhold” [1].

I Hove var jorden som i andre landsbyer delt op i tre vange: Møllevangen mod syd, Nybølle Vang mod øst og Lunde Vang mod nord. Vangene var opdelt i åse, som igen var opdelt i et stort antal agre. Hove Lund lå for sig selv nord for byen omgivet af moser, og den blev brugt til græsning. I familien var man selvforsynende, og man måtte stå sammen for at skaffe det fornødne til livets ophold. I landsbyen var det på samme måde nødvendigt at være fælles om at løse en række opgaver, idet det ikke var muligt at hente hjælp udefra. Vangene blev dyrket i fællesskab, og landsbyfællesskabets vigtigste opgave var at tage beslutninger i forbindelse hermed. Møderne i landsbyfællesskabet blev ledet af oldermanden. En værdighed der gik på skift mellem landsbyens gårdmænd. Oldermanden brugte byhornet til at indkalde bylaugets medlemmer til bystævne. Under hans ledelse blev tvister afgjort, bøder uddelt og pløjning, såning og høst aftalt. Med landboreformerne mistede fællesskabet med oldermand og bystævne sin betydning, idet den enkelte bonde herefter selv bestemte over sin jord. Tilbage var at tage beslutninger om fælles arealer i selve landsbyen, byfester etc. I Hove er byhornet blevet brugt langt op i tiden, og efter 1970’erne holdes der igen møder i bylauget ledet af en oldermand.

Forrest ses Hove gårdmænds byhorn fra 1845. Bagerst ses Hove husmænds byhorn, som er blevet brugt mindst 150 år i Hove.
Foto: Holger Agerskov.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

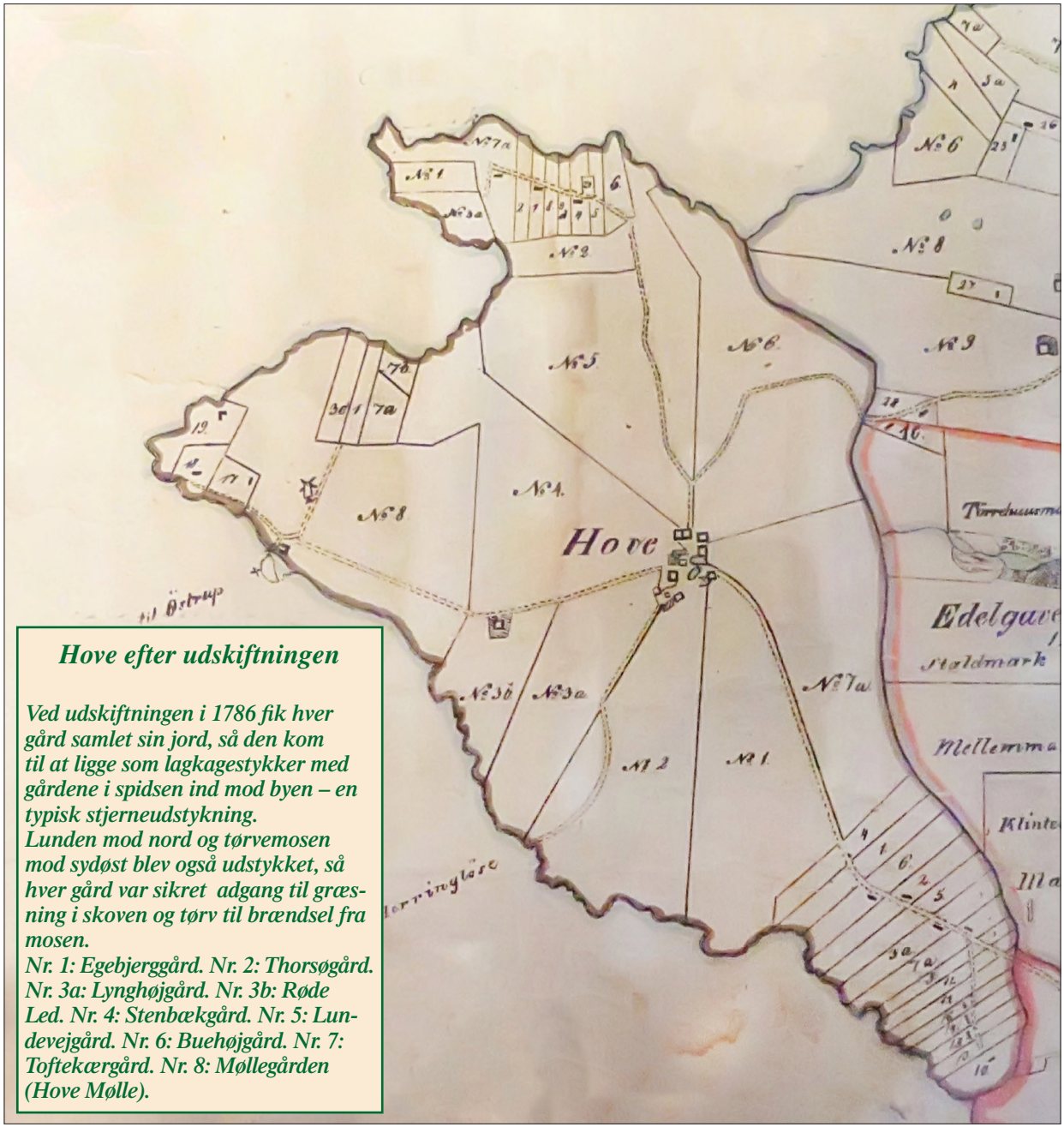

Hove efter udskiftningen

Ved udskiftningen i 1786 fik hver gård samlet sin jord, så den kom til at ligge som lagkagestykker med gårdene i spidsen ind mod byen – en typisk stjerneudstykning.
Lunden mod nord og tørvemosen mod sydøst blev også udstykket, så hver gård var sikret adgang til græsning i skoven og tørv til brændsel fra mosen.
Nr. 1: Egebjerggård. Nr. 2: Thorsøgård. Nr. 3a: Lynghøjgård. Nr. 3b: Røde Led. Nr. 4: Stenbækgård. Nr. 5: Lundevejgård. Nr. 6: Buehøjgård. Nr. 7: Toftekærgård. Nr. 8: Møllegården (Hove Mølle).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Landboreformerne

Fremsynede godsejere og andre fremskridtsvenlige folk indså i 1700-tallet, at den daværende landbrugspolitik var forfejlet, idet landbrugets udbytte var uforholdsmæssigt ringe, og de rettede stærke angreb mod de ineffektive trevangsbrug og landsbyfællesskabet. Det resulterede i landboreformerne sidst i 1700-tallet, som startede med loven om udstykning af landbrugsjorden i 1781, så den enkelte bonde fik råderet over og ansvar for sin egen jord, stavnsbåndets ophævelse i 1788 samt afskaffelse af hoveriet i 1791.

Vartov Hospital fik i den forbindelse ret til at sælge sine jordbesiddelser i Smørum og Hove ved auktion. Da bønderne i Hove fik nys herom, blev de bange for, at deres gårde ville blive opkøbt af de nærliggende godser, og at de ville blive pålagt hoveri. De ansøgte derfor regeringen om, at deres jorder blev opkøbt af kongen. Et ønske der blev opfyldt.

Udskiftningen fandt sted i 1786, og i 1802 fik bønderne i Hove skøde på deres gårde. Ingen af gårdene flyttede ud af landsbyen, men de fik deres jord samlet, og den kom til at ligge som lagkagestykker rundt om byen med gårdene i spidsen ind mod landsbyen - en typisk stjerneudstykning. Desuden fik hver gård tildelt et stykke skov i Lunden, lave områder til tørveskær ud mod Hove Overdrev samt forskellige engarealer til græsning for kreaturerne.

Lundevejgaard lå ved udstykningen inde i selve Hove by og udgjorde sammen med Stenbækgaard en tvillingegaard. Efter en brand i 1817 blev Lundevejgård genopført i 1826 på det sted, hvor den ligger i dag på Lundevej 13. I begyndelsen af 1830'erne var ti huse blevet flyttet ud. Disse huse lå sandsynligvis på en del af de husmandsparceller, der på det tidspunkt blev udstykket på Hove Overdrev.

Hove Lund

Både Hove Lund og den nærliggende Lille Lund var mindre skove, som lå smukt og højt med Værebro Ådal mod nord og lave mosedrag mod syd. "I Sommertiden var det da almindeligt, at Ungdommen fra de omliggende Byer om søndagen satte hinanden Stævne til Skovbal med Skalmejemusik og anden uskyldig Lystighed" [1].

Her havde Hoves bønder desuden i umindelige tider haft græsningsret. Området kom efter reformationen i 1536 til at høre under Vartov Hospital, som mente, at ungskoven led under græsningen, som derfor blev forbudt. Trods flere henvendelser fortsatte Hovebønderne imidlertid græsningen, og Vartov henviste derfor til sidst sagen til retten med det resultat, at bønderne den 26. januar 1689 blev fradømt retten til at lade deres kreaturer græsse i skoven. Men bønderne lod sig ikke så let kue, idet de gjorde gæl-

Skovfogedhuset på Hove Lund, Hove Lund 7, var oprindeligt et lille husmandssted med 10 tønder land. Det tilhørte i sin tid den sidste færgekone, Kirsten Gregoriusdatter, der roede folk over Værebro Å, inden der blev etableret vej og bro til Veksø i 1879/80.
Foto: Lokalarkivet.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

dende, at Vartov ikke havde ret til vej over deres marker. Denne påstand blev også taget til efterretning i retten, og Vartov stod dermed som ejer af en skov, som man ikke havde vej til. Sagen blev til sidst klaret i mindelighed, sådan at bønderne igen fik ret til græsning i skoven, mod at ungskoven blev fredet. Vartov ansatte en skovfoged til at holde opsyn. Han skulle bo i det gamle skovfogedhus på området.
Ved udskiftningen i 1786 fik hver gård tildelt en part af skoven, og da skoven ikke var fredlyst, ville bønderne selv bestemme over deres lodder. Med bestillingen som skovfoged fulgte en bestemmelse om, at efterfølgeren ved hans død skulle gifte sig med enken. Skovfogeden døde, og det fortælles, at enken ikke kunne finde en, der ville overtage stillingen samt forsørge hende, fordi hun var "grim som den værste heks". Det endte med, at Hoves bønder inddrog stillingen, og at enken blev henvist til fattigvæsenet. Lunden gik dermed sin undergang som skov i møde, idet bønderne fra tid efter anden ryddede de skovparter, de var blevet tildelt ved udskiftningen.

Hove Mølle

Hove Mølle, Hove Møllevej 19, menes at være anlagt omkring år 1450 af Vor Frue Kloster i Roskilde. Ved reformationen blev møllen ligesom Hove Lund og gårdene i Hove overdraget til Vartov Hospital. Omkring 1750 købte den daværende møller en stubmølle, som havde stået på Ledøje Præstegårds jord i ca. 200 år, og lod den genopføre på en bakke ved Hove Mølle. Vandmøllen blev på den måde suppleret med en stubmølle, indtil den blev revet ned i starten af 1800-tallet. Ved udskiftningen sidst i 1787 blev Møllegården ikke udflyttet, idet den tilhørende jord blev købt af mølleren og lagt ind under Hove Mølle.
I 1836 bestod Hove Mølle af to vandmøller, der lå på hver side af Hove Å, en stampemølle samt en hollandsk vindmølle, som tidligere havde stået som en af voldmøllerne i København. Hove Mølle har haft stor lokal betydning, men tiderne skiftede, og mølleriet gav til sidst ikke det forventede udbytte. En udvikling der forstærkedes af, at vandstanden faldt betragteligt, da man i 1911 begyndte at levere vand fra Vestegnen til København. Vindmøllen delte skæbne med de fleste andre vindmøller og blev revet ned omkring 1940, og selvom vandkraften en overgang blev udskiftet med en dieselmotor, blev mølleriet nedlagt i 1946.

Sagnet om røverne i Hove Mølle

I gamle dage blev Hove Mølle en nat hjemsøgt af en røverbande, som dræbte alle folkene i møllen med undtagelse af en pige, for hvem det lykkedes at gemme sig i en gryntønde. Banden røvede herefter alle møllerens penge og værdigenstande. Ved daggry galede hanen, og røverhøvdingen udbrød: "Nu galer hanen i Hove, og nu må vi til Store Heddinge for at sove." Da pigen opdagede, at røverne havde forladt møllen, skyndte hun sig

Til højre ses den tidligere voldmølle fra København. Til venstre for de store træer ses stuehuset. Den hvide bygning til venstre er en del af mølleriet.
Foto: Lokalarkivet.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

til Hove, hvor hun afgav beretning om den natlige udåd. Bønderne begav sig hurtigst muligt ud til møllen, hvor de fandt en hund, som røverne i skyndingen havde glemt at tage med. Ved hjælp af hunden lykkedes det bønderne at opspore røverne, som de pågreb i Roskilde Kro. De blev efterfølgende ført til galgen. Man regner med, at der bag sagnet ligger en begivenhed, som udspillede sig før reformationen.

Sværtekilde

På gamle kort over Hove optræder stednavnet Sværtekilde. Kilden lå vest for Svalebakken. I middelalderen søgte syge helbredelse ved kilden, som nu er udtørret. Ved udgravningen af den blev der fundet en del gamle mønter.

Nyere tid

Med landboreformerne fulgte et opsving for den danske bondestand. Der produceredes korn til eksport, men bl.a. opdyrkningen af prærien i USA gav senere i 1800-tallet en stærk stigning i kornproduktionen på verdensplan med et tilsvarende prisfald til følge. Det ramte dansk landbrug hårdt, og i 1880'erne måtte de danske landmænd derfor med andelsbevægelsen i ryggen lægge produktionen om til husdyrhold. Nu blev der f.eks. solgt smør og bacon til de engelske morgenborde via den nyanlagte havn i Esbjerg (1878).

I 1879 byggede Hoves bønder i fællesskab en træbro over Værebro Å. Den forbandt de markveje, der i forvejen førte til Hove Lund sydfra, med markvejen, der nordfra førte til Løjesøområdet. På den måde kunne Hove levere mælk og grøntsager via den nyanlagte Frederikssundsbane (1879) til den stærkt stigende københavnske befolkning samt grise og kreaturer til slagteriet i Frederikssund. Det gav en stor forbedring af mulighederne på egnen.

Mens Thomas Madsen-Mygdal residerede på Edelgave, leverede nogle af Hoves bønder mælk dertil. Edelgave havde på den tid eget mejeri, hvor man med moderne køleteknik fremstillede en mere ren og sund mælk med færre bakterier, kaldet børnemælk[2], som blev solgt til københavnske børnehospitaler og -institutioner.

Hove var indbegrebet af store velbjergede gårde, som for fleres vedkommende har været i slægtens eje i generationer. Et stort folkehold med mange karle og piger, som tjente på gårdene, gav sammen med den stedlige ungdom og de store børneflokke liv i byen. Gårdene gav desuden arbejde til daglejere om sommeren, og kvinderne kunne året rundt tjene en skilling ved at malke på gårdene.

I forbindelse med udskiftningen var man meget omhyggelig med, at de enkelte gårde ikke blev snydt ved tildelingen af mose til tørveskær. På den skovfattige vestegn var tørv det almindeligste brændsel helt til 1950'erne. Husmændene, der ikke fik tildelt tørveskær, kunne arbejde som tørvegravere hos bønderne og på den måde selv tjene til lidt tørv. Bønderne på de store gårde kunne tjene penge på at producere ekstra mange tørv og sælge dem på Kultorvet i København. Under Første verdenskrig blev der mangel på kul, og både efterspørgslen og produktionen af tørv steg. Under Anden verdenskrig eksploderede behovet for brændsel. Bønderne solgte deres moselodder eller lejede dem ud til virksomheder, der satte gang i en mere rationel tørveproduktion. Mange daglejere, husmænd og store drenge fra Hove har tjent en ekstra skilling ved at arbejde i tørvene, og både piger og kvinder kunne tjene lidt ved at stable tørvene, så de kunne tørre inden salget. Evald Dinesen på Buehøjgård var tørvefabrikant under krigen, og i slutningen af 1940'erne producerede han formbrændsel i sin lade, og afsætningen var så stor, at der i perioder blev arbejdet i treholdsskift.

Daglejerfamilierne boede bl.a. i de små stråtækte huse omkring gadekæret eller ude på Hove Overdrev. Der var

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

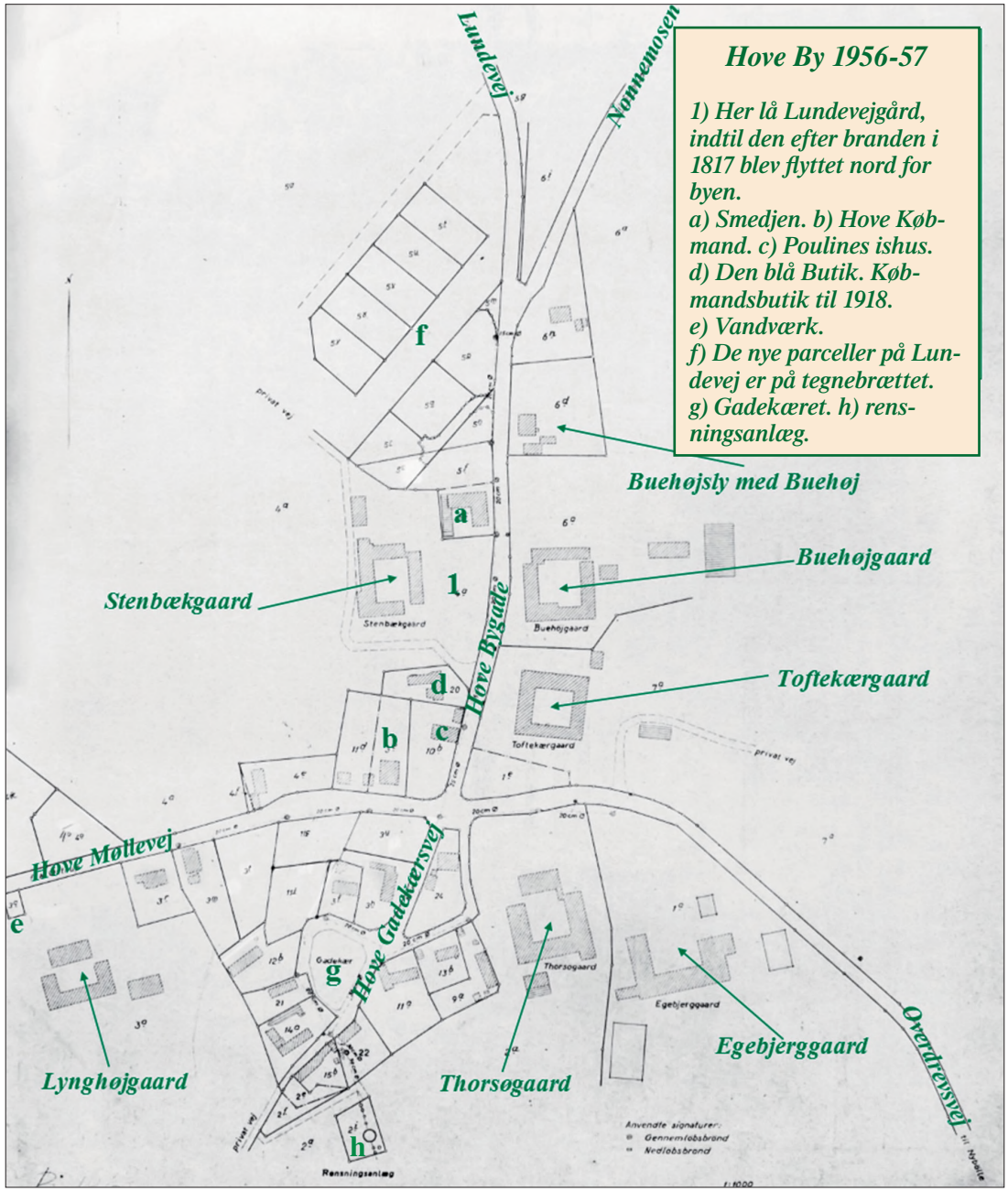

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

småt med alting, og det berettes, at der for bare 60-70 år siden ofte boede to børnerige familier i et hus, hvor der efter nutidens standard dårligt nok er plads til en familie. Den ene ende af huset kunne desuden være indrettet til stald med plads til en gris og nogle høns, som kunne supplere den daglige kost.

I 1919 blev der vedtaget en række nye jordlove, der fik stor betydning for de danske husmænd, idet brugene fremover skulle være så store, at en familie kunne leve af dem. På den baggrund blev der udstykket tre husmandsbrug i Hove: Nonnemosen 26 udstykket fra Buehøjgaard i 1944. Højdal, Hove Møllevej 12 og Birkely, Hove Møllevej 14 udstykket fra Stenbækgaard i 1951. Højdal var

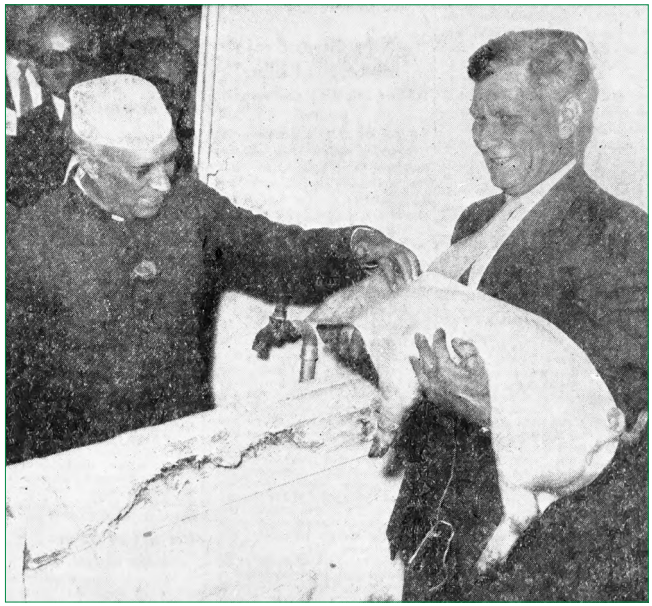

Indiens premierminister Jawaharlal Nehru er på besøg på mønster-statshusmandsbruget Højdal hos Thorkild Jensen og hustru i Hove. Nehru mødte bl.a. en lille repræsentant for en stor dansk eksport.
Foto: Frederiksborg Amtsavis den 18. juni 1957.

et mønsterlandbrug, som regeringerne i 1960'erne brugte til at vise frem for prominente gæster som Sovjetunionens leder Nikita Khrusjtjov og Indiens premierminister Jawaharlal Nehru.

Hove er på alle sider omgivet af ådale eller store sumpede moseområder. Det har gennem århundreder begrænset byens mulighed for vækst. På ældre billeder og malerier virker byen meget åben. Der var god plads omkring gårdene, smedjen og de få huse omkring gadekæret. I nyere tid er der kun sket en begrænset udbygning af byen. Det betyder, at Hove har bevaret meget af det oprindelige landsbymiljø med store gårde, små stråtækte huse og et gadekær. Samtidig er stjerneudskiftningen efter landboreformerne sidst i 1700-tallet meget tydelig.

Sidst i 1960'erne og i begyndelsen af 1970'erne var der byggeboom i Danmark. Hove fik i mindre skala del i denne udvikling. På stikvejen Lundevej 1-11c blev der i 1960'erne opført otte parcelhuse på grunde udstykket fra Lundevejgaard. På smedegrunden, der også er udstykket fra Lundevejgaard, blev der bygget tre huse i 1962.

Lokalt betegnes området for "den nye del af Hove". Der blev også bygget i "den gamle del af Hove" ved, at ejerne af de gamle huse omkring gadekæret og langs Hove Møllevej i flere tilfælde solgte en grund fra til bebyggelse. I alt blev der opført 17 nye boliger i området efter 1947. By- og landzoneloven fra 1969 begrænsede derefter udbygningen af området.

Mekaniseringen af landbruget i 1950'erne og den økonomiske fremgang i 1960'erne forandrede Hove. De unge kunne ikke længere regne med at få et udkomme ved landbruget. De måtte enten søge til byen for at tage en uddannelse der eller blive håndværkere. Som i den øvrige del af landet gik ønskerne hos den voksne befolkning om at få køleskab, badeværelse, fjernsyn og bil efterhånden i opfyldelse.

Nye erhverv fandt indpas i de tidligere arbejderboliger

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

og på de store gårde. Fra omkring 1980'erne kunne bønderne ikke mere leve af deres landbrug, så de blev deltidslandmænd eller søgte over i andre erhverv. De sidste husdyr er for længst væk, og jorden drives nu ekstensivt af nogle landmænd, som enten har opkøbt eller forpagtet store jordarealer i Hove. F.eks. drives jorden på Toftekærgaard, Buehøjgaard og Thorsøgaard af Erling Thygesen fra Hovholm i Smørumovre, mens Peter Grønlund på Egebjerggaard foruden sin egen jord også driver Lundevejgaards jord.

[1] *Jørgensen, J. P. "Historiske optegnelser om Ledøje-Smørum Sogne".*

[2] *Fra 1878 til 1957 kunne man købe børnemælk i København. Børnemælk var en specielt fremstillet mælk fra udvalgte, tuberkulosefri besætninger.*

Litteratur

Jørgensen, J. P.: "Historiske optegnelser om Ledøje-Smørum Sogne".

Københavns Amt: "Vestegnens tørvemoser – brændsel, levebrød og landskab".

Inga Nielsen: "Byhornet kalder til samling". (Årsskrift 2003)

Jens Jørgen Nygaard: "Byhorn på rette hylde". (Årsskrift 2008)

Jens Jørgen Nygaard: "Når der kaldes til bystævne i landsbyen". (Årsskrift 2009)

Egedal leksikon: www.egedalleksikon.dk.

Hove i tal

Købmandsbutikker i Hove:

- *Den ældste købmandsbutik, Hove Bygade 1: ?-ca. 1900.*
- *Den blå Butik, Hove Bygade 3: 1900-1918. (Den blev kaldt sådan, fordi den var malet blå indvendig).*
- *Hove Møllevej 4: 1918-ca. 1967. Traditionel købmandsbutik på landet med salg af kolonialvarer, korn, kul, koks m.m.*
- *Fru Tove Larsen, Hove Bygade 7. Mindre forretning med salg af benzin, øl og kolonialvarer: fra ca. 1967 til det ikke længere var rentabelt.*

Hove vandværk etableres på Hove Møllevej 13: 1910.
Det gamle vandværk rives ned, og et nyt opføres: ca. 1964.
Elektricitet: 1937.
Kloakering: 1950/51.
Rensningsanlægget etableres, da det ikke længere er lovligt at udlede spildevand i Hove Å: 1956-57.
Transformerstationen opføres:1972.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Hove set fra syd. Foto: Holger Agerskov.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Mine barndomserindringer fra Thorsøgaard

af Bodil Nielsen januar 1970

Bodil Nielsen (23. august 1885-22. oktober 1970) har skrevet sine erindringer om barndommen i Hove efter opfordring fra sønnerne Poul og Vilhelm Nielsen. Den oprindelige stavemåde og fortællestil er så vidt muligt bevaret.

Bodil Nielsen i sit hjem ca. 1950. Foto: Privateje.

Mindet lader som ingen Ting
Er dog et lønligt Kildespring.
Grundtvig.

Slægten

Mit barndomshjem var Thorsøgaard, som har været i Familiens Eje i mange År. Den første Ejer, som jeg ved noget om, var min Mors Morbroder, Peter Christensen. Da der ingen Børn var i Ægteskabet, fik Mor Skøde på Gaarden den 9. November 1877. Mor skulde jo saa passe og pleje sin Morbroder. Han døde den 28. November 1880 og blev begravet på Smørum Kirkegaard den 5. December. Peter Christensen var Søn af Gaardejer Christen Mathiasen, Gundsømagle, og Peters Søster, Bodil Christensdatter, blev min Bedstemor. Hun var gift med Gdr. Peter Hansen, Buehøjgaard. Min Mor var otte Aar, da hun mistede sin Mor, og hun havde ingen god Barndom. Min Far var født paa Skibstedgaard i Veksø den 26. December 1845 og Mor på Buehøjgaard den 16. august 1851. Deres Bryllup stod i Smørum Kirke den 11. December 1883. Det var et meget lykkeligt og harmonisk Ægteskab. Jeres Fars Barndomshjem var Hyldehøjgaard, Østrup. Den havde været i Slægtens Eje i mange År. Jeres Fars Bedstefar Niels Hansen solgte Gården til sin Søn, Peter Nielsen (min Svigerfar) den 19. Juni 1831. Det var et meget smukt og dejligt Hjem. Jeg ville gerne have boet der, men mine Forældre vilde jo have, at vi skulde overtage Thorsøgaard. Min Svigerfar var en fin og klog Mand, meget afholdt. Svigermor var født i Herringløse på Muldhøjgaard. Hun var en meget dygtig og højtbegavet Kvinde. Jeg satte hende meget højt. Jeg beundrer hendes Klogskab og Viden, og så var der jo de fire elske-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

lige Svigerinder, Fastrene: Hanne, Karen Marie, Oline og Kristine. Jeg elskede Fars Familie, og den dag i dag savner jeg dem meget.
Hanne havde i mange Aar en Boghandel i Nørre Farimagsgade, København. Det var et herligt sted at komme, der var Husrum og Hjerterum. Karen Marie var i mange Aar Førstedame i en Slagterforretning i Skindergade. Hun var et sjældent godt Menneske, hun opofrede sig helt for andre, hun var meget smuk og klog. Hun boede i mange år hos sin Søster Kristine, som var Overlærer på Borgerskolen i Taastrup. Karen Marie døde pludseligt uden forudgaaende Sygdom den 8. November 1938. En meget stor Sorg og et Savn for os alle.
Farmor var i flere Aar hos Faster Kristine, hvor hun fik en god og kærlig Pleje. Faster gjorde et meget stort Arbejde for Missionen, hun var kirkelig interesseret og nød megen Agtelse og Respekt i alle Kredse. Hun var meget gæstfri og god. Faster Oline havde Systue i København. Hun var ogsaa et rart og godt Menneske, men hun havde et tungt Sind og saa mørkt på Tilværelsen. For hende havde Livet heller ikke altid været let, det ved jeg med Sikkerhed, men alt det skal ikke frem. Hun døde pludseligt på Frederiksberg Hospital. Jeres Fars Oldefar hed Hans Bendsen, og han stammede fra "Lykkesdal" i Taastrup Valby.

Mit barndomshjem

Nu vil jeg så fortælle om mit Barndomshjem. Det var godt, så jeg har kun gode Minder. Jeg blev strengt opdraget. Arbejdet sad i Højsædet. Mor havde to Piger til jeg blev otte Aar, men det var heller ikke for meget, eftersom de malkede Morgen og Aften og ellers gik i Marken. De begyndte dagen Kl. 4, da Mælken blev hentet Kl. 6 ved Stalddøren. Der var altid 26 Køer og tidkrævende Haandmalkning. Jeg kan huske, at Mor havde Kaffen parat Kl. 6, og derefter begyndte Dagens Gerning. Der

Thorsøgaard ca. 1930. Thorsøgaard var som de øvrige gårde i byen stor og betydningsfuld for landsbyen. Gården bebos i dag af Bodil Nielsens barnebarn Hanne Grinsted og Erik Madsen. Til venstre med markante hvide vinduer ses Bodil Nielsens aftægtshus. Foto: Lokalarkivet.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

blev kærnet Smør og lavet Ost. Allerede som ung Pige havde Mor altså eget Mejeribrug. Hun var flittig og proper og meget dygtig og afholdt. Hun havde sine unge Piger i lang Tid: 7, 9 og 11 Aar. Lønnen var ikke stor. Jeg husker, at en Pige fik 100 Kr. om Aaret, men saadan var det jo dengang. Naar Mor havde været i København eller Roskilde, havde hun altid en Ting med hjem til den unge Pige. Pladsen var god og eftertragtet, for alt gik med Liv og Lyst. Mor var livlig og tog Del i de unges Glæder og Sorger, der ikke adskilte sig meget fra Nutidens.

Da jeg blev otte Aar skulde jeg hjælpe til med forskellige Ting, inden jeg gik i Skole. Det var jo ikke altid lige sjovt. Jeg husker, at Spandene, der malkedes i, var af Træ og med blanke Baand. De blev skuret hver Dag, og Baandene blev pudset, saa de skinnede som Sølv, og så var der alle de store Mælkejunger, som skulle vaskes, og Pladerne (*red.: som mælkejungerne skulle stå på)* skulde pudses.

Vi havde altid en Karl, en Dreng og en Husmand *(red.: som medhjælpere på gården)*. Det var jo ogsaa nødvendigt, eftersom alt Arbejde blev gjort med Haandkraft. Jeg husker, at vi fik Tærskemaskine, som blev trukket af fire Heste. Den var jeg ikke glad for, for min Bestilling var at køre Hestene, men der skulle jo nogen til det – det tog ikke på Kræfterne, men på Humøret.

Når jeg havde læst mine Lektier, var jeg altid ude at lege med alle mine Kammerater. Vi var meget paa Buehøj, der kunne vi rigtig boltre os, og saa var det saa skønt om Vinteren paa Gadekæret og på Slæde ned ad Bakken fra Gaarden. I Huset hvor Edith og Thorstein Bjørnsson *(red.: Hove Gadekærsvej 14)* nu bor, boede der en gammel Kone, Karen Thoms. Hos hende gik vi ind og fik Gløder i vore Træsko, når de var alt for vaade. Der

Luftfoto med Buehøj i forgrunden. Her blev der gennem årtier leget, trillet æg til påske og kørt på slæde om vinteren. Øst for Buehøj lå Baunehøj (Brandhøj), som blev overpløjet omkring 1930. Foto: Holger Agerskov.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

var ikke noget, der hed Støvler dengang. Karen trakterede os med stegte Æbler og Kaffe, og så fortalte hun Historier. Hun fik mange, mange Aar Middagsmaden fra mit Hjem. Det var hun meget taknemmelig for. Overfor hendes Hus boede Rasmus Væver *(red.: Hove Gadekærsvej 11)* sammen med sin gamle Mor. Nu har Huset faaet Navnet Solkrogen. Rasmus Væver var lidt af en Original, meget sparsommelig, nærmest nærig. Der kom mange hos ham og fik vævet Lagner og Dynevaar. Da hans Mor døde i en høj Alder, fik han en Husbestyrerinde. Hun var fra Finland, var Enke og havde flere voksne Børn. De blev gift, og da Rasmus og hans Kone døde, købte den ældste af Børnene Huset, hvor hun og hendes Mand boede i mange Aar. Manden solgte Bananer og Æbler. Han havde fast Stade på Grønttorvet i København. De købte et lille stykke Jord af min Far, for de vilde gerne have en stor Have. Da de blev ældre, solgte de Huset til Hr. og Fru Nissen, som ogsaa boede der i flere Aar.

Aftægtshuset på Overdrevsvej

Huset, hvor jeg bor *(red.: Overdrevsvej 2)*, købte min Far i 1910. I 1911 flyttede mine Forældre hertil, og da min Far døde i 1924, blev Mor her til hun døde i 1934. Her lå først et meget gammelt Hus, som en gammel Kone, Ane Petersdatter, Enke efter Eskild Gregoriussen, solgte til sin Datter, Maren, og Svigersøn, Johan Ulrik Jensen. Skødet blev tinglyst den 30. April 1851. Købesummen var 200 Kr. Børnene var jo bekendt med, at de skulde overtage alle de Forpligtelser, som fulgte med i Handlen. Der skulle være adgang til Have og Brønd og andre Bekvemmeligheder som mulighed for Vask. Forældrene skulde desuden passes ved Sygdom, og deres Begravelser bekostes. Mine Forældre boede her i flere Aar. Det var hyggeligt og rart at have dem ved Hånden, vi havde megen Glæde af hinanden, vi saa og talte sammen hver Dag, min Mand "Vores Far" var ualmindelig god over

Bodil Nielsens søn, Vilhelm Nielsen, som senere gik ind i politik og fik tilnavnet Lille Vilhelm. Sammen med Store Vilhelm, Vilhelm Nielsen, Hovholm, sad han i sogneråd de afgørende år, hvor Ledøje-Smørum Kommune udviklede sig fra et bondesamfund til en forstad til København.

for sine Svigerforældre. Han elskede min Mor, og det var gensidigt. Da Mor døde, lejede vi Huset ud til min Fætter, A.C. Pedersen og Abelone. De boede her nogle Aar, til de købte et hus i Viksø.

Da Vilhelm kom hjem, flyttede Far og jeg herned. Det var en stor Omvæltning i Tilværelsen, men Far var ikke rask og havde ikke været det i flere Aar, han kunne ikke magte

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

at drive Gaarden. Han fik nok sit Banesaar, dengang en Ko væltede ham om ude i Marken. Jeg glemmer aldrig, da Folk kom bærende med ham, men han klagede aldrig. Han ville ikke gøre mig bedrøvet, men jeg kunne da også se, at det at have en Landejendom og ikke selv være med i Arbejdet ikke var godt. Vi skulde jo fuldt og helt stole på Folkene. Vi havde som Reglen flinke Folk, som var hos os i mange Aar. Arbejdet var jo heller ikke så strengt, som da jeg var Barn. Dengang var Høsttiden streng for Landmanden. Sæden *(red.: kornet)* blev mejet med Le. Pigerne maatte tage Sæden fra og binde den i Neg, og saa blev den sat sammen i Hobe. Naar Sæden var tør, kørtes den hjem og blev tærsket. Jeg husker, at vi havde en gammel Mand, som tærskede med Plejl. Derefter blev Sæden renset i et Sold. Et Sold lignede en Sigte, men var meget større. Når man rystede det rundt, kom Avnerne øverst.

Hove Lund

På Hove Lund havde vi to store Enge og Agerjord. Når vi høstede Sæd på Lunden, var det med Glæde, for der vankede altid den dejligste Kaffe hos en gammel fattig Kone, Ane Anders Jensen. Det staar for mig som et skønt Barndomsminde. Hvor var hun god, hun gav af de Smuler, hun havde. Vi var 7-8 som skulde have Kaffe, og det var hver Dag. Det var stærk og god Kaffe, hun brændte Bønner og malede dem på en gammel Kaffemølle. Som Barn kom jeg meget hos hende sammen med Nielsine. Hun sang for os, mens hun lavede Mad paa Bilæggerovnen. Retten var altid Flæsk og Kartoffelhapper, ikke meget Flæsk, men hvor det smagte. Ikke den fineste Middag kunne maales med det Maaltid, hun serverede for os. Det var Hans Jensen, Toftekærgaard, som ejede Huset og den smule Jord, som hørte til. En Dag kom han og forlangte, at hun maatte give afkald på Jorden, for han skulde selv dyrke den. Så kunne hun jo ikke beholde sin Ko, og det var en Sorg for hende. Huset maatte hun nok bo i, men alt det gik hende på Nerverne. Hun blev tung i Sindet, kunne ikke være der alene og kom til en Datter i Herringløse. Men hun var ikke længere tilfreds og glad. Hun endte sit Liv i Hove Aa. Hvor var det tragisk, det gjorde et meget stærkt Indtryk paa os alle. De mennesker, som gjorde hende den Sorg, fik aldrig nogen Glæde af den Jord, som de tog fra hende. Den blev aldrig dyrket, lå kun som brak. De havde haft mere Glæde af at være god ved hende i hendes Livsaften. Der er nu en gang mere Glæde ved at give end ved at modtage. Huset, som havde været hendes Hjem i mange Aar, faldt en dag sammen med et Brag, det var ikke for nogen at bo i.

Der er to Huse tilbage fra den Tid, hvem der bor der nu, ved jeg ikke, men for mange Aar siden boede der et Ægtepar, Mine og Ole. Han var en Original, han blev aldrig kaldt andet end "Ole Tak". Han arbejdede i mange Aar hos min Faster Metha på Vasalund i Viksø. I Fordums dage var Lunden en lille Skov, der var saa smuk. Far fortalte, at der blev holdt Skovballer, og Ungdommen fra de forskellige Byer satte hinanden Stævne her. Det var om Søndagen, for om Hverdagen var der ikke Lejlighed til slige Ting. Jeg husker, at der var rigtig mange levende Hegn med Eg, Bøg, Hassel og El og så masser af Brombær, Hindbær og vilde Roser, som alt nu er en Saga blot.

Søg de svundne Slægters Drømme
i de gamle Bøgers Gem.
Føl de stærke Tanker strømme
fra de hvide Blades gem.
Læs, at det som før blev haaned
blot er Led i Tidens Gang.
At hver Slægt, der hæslig gråned
ejed Ungdoms Ild engang.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Thorsøgaard, der ligger på Overdrevsvej nr. 4, er en stor gård på 76 tønder land. Gården har været i familiens eje gennem mange slægtled. Gården, som den ser ud i dag, blev bygget i 1888. Her følger de seneste ejere:

Karen Andersdatter og Peder Christensen	1844-1877
Birthe Pedersdatter og Ole Poulsen	1877-1911
Bodil Poulsen og Peter Nielsen	1911-1946
Grethe og Vilhelm Nielsen	1946-1983
Hanne Grinsted og Erik Madsen	1983-

I 1911 købte Bodil Nielsens far det nærliggende hus, Overdrevsvej 2. Det har det meste af tiden været i familiens eje og har i en årrække fungeret som aftægtsbolig. Beboere:

Birthe Pedersdatter og Ole Poulsen	1911-1934
Abelone og A.C. Pedersen	1934-1946
Bodil Poulsen og Peter Nielsen	1946-1970
Solgt 1971 og tilbagekøbt 1981	1971-1981
Udlejet	1981-1983
Grethe og Vilhelm Nielsen	1983-1995
Birthe Dahl og fra 2006 Bendt Pyndt	1995-

Aftægtshuset på Overdrevsvej, som nu bebos af Bodil Nielsens barnebarn, Birthe Dahl og Bendt Pyndt. Foto: Privateje.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Poulines ishus – en institution i Hove

Uddrag af interview med Pouline Augustsson den 23. oktober 1980

Under redigeringen er Poulines udtryk og sprogtone så vidt muligt bevaret. Interviewet opbevares i sin fulde længde på Lokalhistorisk Arkiv. Pouline boede det meste af sit liv i huset på Hove Bygade nr. 1. Det var også her, hun havde ishus fra 1948-1976.

Forældre og bedsteforældre

Bedstemor havde været til skovbal ude på Lunden. Og da hun tjente i København, gik bedstefar derind med et frierbrev til hende**.** Han bankede på, der hvor hun tjente, og gav hende det. Og så tænkte hun, at hun jo også kunne blive ked af at rende derinde på trapperne. Så kom hun herud. Jeg kan huske, at bedstemor var på hospitalet, og at det ene øje blev taget ud, så hun gik altid med et bind for det ene øje.

Laurine, Poulines søster, og Pouline (til højre) sammen med deres mor, ca. 1940. Bemærk skiltet "Familiejournalen". Pouline og døtrene Ingrid og Jytte var, som Pouline selv udtrykte det, i to generationer "Ugebladsbud" i Hove. Foto: Lokalarkivet.

Far arbejdede på gården overfor, og han tærskede med plejl om vinteren. Han handlede også med klude og kørte med fisk engang. Jeg kan huske, at han kørte på torvet i København, det var vel med bær og grønsager fra haven. Jeg kan også huske, at mor en gang fik en torn i højre tommelfinger, og hånden blev stiv.

Og så havde vi kludesko. Der var en kone, der aftog dem. Der var klude i overlæderet, og det var kantet med kantebånd. Og så var der bagkapper af sådan en gammel hat. Sålen blev dyppet i beg og så i sand, og de kostede i mange år 50 øre. Jeg tror nok, de sidste hjemmelavede kostede 1 krone og 25 øre.

Jeg kan huske, vi havde fyraften klokken syv. Da fik vi en kop te, og jeg tror nok en rundtenom fedtebrød. Da havde vi spist nødaften klokken fire.

Man fik også sødsuppe, pandekager, rugbrødsterninger i kogt mælk og rabarbergrød. En Ålemand kom trillende med en trillebør med ål, og så lå jeg oppe i grusbunken og skurede ål, og så fik vi ålesuppe og stegte ål.

Bedstemor havde en købmandsbutik, og jeg kan lige huske, at købmandsdøren blev muret til. Jeg blev så bedstemors pige og lå (*red.: sov/boede*) hos hende, og bedstemor havde været amme til Axel Gade, søn af Niels W. Gade og Mathilde Gade. De havde tre børn, Teddy, Axel og Dagmar. Jeg var med Bedste derinde to gange. Den ene gang sad de og bandt krans til Gades kiste i Holmens Kirke.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Barndom og skole

Jeg kan huske, at bedstemor var ude at skrive mig ind i skolen. Det var i Hove Overdrev hos Fritz Herrmanns far *(red.: Axel Herrmann)*, og jeg var glad for at gå i skole. Da min søster fik difteritis, vrælede jeg, fordi jeg ikke måtte komme i skole. En gang, det var på skolelærerens fødselsdag, forærede klassen ham en lang pibe, så var vi inde og drikke chokolade bagefter, og jeg brændte tungen.

Jeg tror ikke, jeg har forsømt skolen nogle gange. Vi mødte klokken syv om sommeren og klokken otte om vinteren. Når vi om vinteren kom i skole, så havde Fru Herrmann tændt op i kakkelovnen, og sommetider var den gloende, når vi kom, så var der dejlig varmt.

Da jeg var barn, var vi nogle piger, som kom sammen til fødselsdag, og vi gav hverandre en 25 øre. Og jeg kan huske, at vi til jul fik en grangren med et par lys, det var juletræet. Senere fik vi juletræ, men ingen gaver.

Da jeg var 11 år, kom jeg hen på Buehøjgaard som barnepige, og da jeg var 12, kom jeg derhen at tjene, men lå herhjemme.

Vi gik til præst i Ledøje. Der mødte vi klokken otte eller halv ni i Ledøje Præstegård. Vi gik derop, og der var vel 6-7 km, og der var meget sne, da jeg gik til præst i vinteren 1912.

Vi legede mange forskellige sanglege. Jeg kan huske at vi sang:

Der kom et skib fra Amsterdam.
Det lagt med ro og vælde
Der kom en pige fra København
Og spurgte hvad skipperen hed
Skipperen hed Per Pølsepind
Vil du være min kone
Så skal du få en kjole
Med guldgarneret krave

Peter Augustsson og lærer Støy. Foto: Lokalarkivet.

Når vi var færdige med det, så løb vi rundt om Klumpen *(red.: det område, hvor Hove Overdrevsvej 2 ligger)* og legede en-to-tre-krone på sprøjtehuset, to mand frem for en enke, ståtrold, fiskegarn og fisken hopper i vandet. Den havde skolelærer Herrmann lært os.

Og så legede vi blindebuk og spillede stikbold, kongebold og fodbold, og så spillede vi høns. Jeg har aldrig været med til at spille kugler, men jeg kan huske, at drengene spillede klink her udenfor med knapper.

Da vi var børn, boede min mors far i Glostrup, og når vi skulle hen og besøge ham, gik vi derhen. Vi fik en kage i Vridsløselille hos en, der hed Sofie Stein. Og så sjokkede

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Hove Skole, 1939. I sidebygningen var der bl.a. lokummer. Her holdt Axel Herrmann høns. Han førte nøje regnskab med æggesalget, som hovedsageligt gik til Hove. Billedet er et forlæg til et kakkelbord.
Foto: Familieeje.

vi videre, lå så over til næste dag og gik så hjem igen. Jeg kan aldrig huske, at vi var trætte.

Ungdom og giftermål

Da jeg var konfirmeret, kom jeg hen på Buehøjgaard, og der skulle jeg op klokken fire og malke nogle køer. Jeg ved ikke hvor mange, men de blev jo flere efterhånden. Da jeg var pige, var pigerne med til at gå i marken i høsten, tage kartofler op, luge roer og tage roer op. I høsten var vi med til at slå kornet, rive sammen og lægge læs og ellers stikke stak. Jeg har været på Buehøjgaard det meste af min tid. Jeg var en vinter i København, og jeg skriver stadig sammen med min frue og børnene fra Buehøj. Min veninde Agnes er født og opvokset i huset ved siden af købmanden, så hun har været her, til hun blev gift. Så vi har gået i skole sammen og også til dans. Engang skulle vi til dans i Smørum anden juledag, men det var aflyst. Det havde vi fået at vide, men så tænkte vi, at så var der nok dans i Veksø. Der var heller ikke noget. Nu havde vi jo træskoene på og skoene under armen, og så gik vi til Gundsømagle og dansede, til vi skulle hjem og malke klokken fire. Så dengang kunne vi også godt gå. Vi har stadig bentøjet i gang begge to. Hun har været ansat i Tivoli 43 år og skal da også ind og passe det til næste år, hvis hun kan. Hun er i garderoben fra klokken ti til klokken to, og så er datteren der, til når de lukker klokken tolv.

Jeg traf min mand ved et bal i Smørum. Han var fra Sverige, og han kendte til Peter Møller i Ågerup ved Balle-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

rup. Han hed Peter Augustsson, og var også ret "leifing". Vi kommer stadig sammen med en søsterdatter til ham. Han havde en bror, som tjente herhjemme, og han skrev, at de levede så godt i Danmark. De fik sukker på grøden, så da han var 15 år, gik han og en eller to drenge til Karlshamn og tog med en fiskerbåd til Bornholm. Og så kom de til at tjene der. Senere var han hjemme at være soldat i Karlskrona.
Han var 35-36 år, da jeg lærte ham at kende, og vi blev gift den 22. april 1921. Så kom vi ned på Østrupgården som fodermester. Men min mand kom på sygehuset med tuberkulose, da der var gået et par måneder. Derfor kom vi hjem hertil til november og tilbage til Buehøjgaard igen, hvor vi blev i mange år.
Så begyndte jeg at tage ud og gøre rent og vaske. Jeg kom mange steder bl.a. hos skrædder Rathe, da de var i Hove og senere i Måløv. Og vi kom hos Peter Møller på Rønhøjgaard i Ågerup, hvor min mand havde tjent i mange år. Men til sidst gik det galt for mig, for en skønne dag kunne jeg ikke mere, og jeg gik i seng med 39 i feber. Jeg lå et par måneder med feber. Så blev hosten stoppet, og jeg kom op, men som en "lus på en fjederspån". Lægen sagde, jeg var slidt op, og det indrømmede jeg. Der gik nogle år, men så sagde min søn: "Du kan da prøve at sælge is!" Det var i 1948, og så fortsatte jeg med det til 1976, og det gik godt.

Børn og børnebørn

Børnene havde ikke så meget legetøj, Hermann *(red.: den ældste søn)* havde kun en kaffetragt, en tesi og en bold. Når børnene stod op om morgenen, så var det med at komme ud på gaden. Der legede de jo altid, fra de stod op, til de gik i seng.
Vi har tre børn. Hermann er 57, og han bor herhjemme, eller jeg bor hos ham, han har huset herhjemme. Og så er der Ingrid, hun er 50, hun bor i Flauenskjold. Vi har lige været derhenne til 50 års fødselsdag. Der var 57 gæster. Det blev holdt i Jylland. Endelig er der Jytte, hun bor i Frederikssund, så der kommer vi tit.
Jytte har kun en dreng, og han er i mekanikerlære. Han bliver 20 år den 28. november. Ingrid har tre børn, og jeg blev oldemor i sommer, og de har det godt alle sammen.

Endelig pensionist

Jeg har altid været vant til at stå tidligt op. Nu er jeg oppe et kvarter i seks, og så laver jeg morgenmad og kaffe og vasker op, og hækler eller syr til klokken otte, hvor jeg går i gang med forskellige ting. Om sommeren er der jo haven. I sommer var der over 100 pund jordbær. Så de fik jordbær, de der kom, og her kommer mange.
Jeg er 82, og jeg kan ikke forstå, at jeg kunne få tid til alt det. Nu flyver tiden af sted. Om onsdagen er jeg i Ledøje Skole, hvor jeg hækler nr. to sengetæppe og har lavet 30-40 klokkestrenge og stjerner i massevis samt platter og urtepotter. Jeg har massevis af venner, som det kniber med at nå at komme og besøge, så tit som jeg gerne ville. Og jeg har været med en skolekammerat mange steder i udlandet de sidste ti år.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Hove

af Ingibjørg Henningsen, kaldet Ingi, Hove

Hvis jeg skal fortælle om Hove, må jeg begynde med at fortælle om min egen plads i Hoves historie. Jeg hedder Ingibjørg Henningsen, født Bjørnsson, og blev født i Hove i januar 1941 som datter af Edith Rathe og Thorstein Bjørnsson i deres hjem, som i dag hedder Hove Gadekærsvej 14 og ejes af David og Rikke[1].

Min familie

Min mors familie kom fra Frederiksberg til Hove i 1920. Min mormor var fra Midtsjælland, og min morfars familie kom fra Rusland og via Tyskland til Esbjerg. Morfar, som var født i 1891 og hed Adolf Rathe, tog til København, hvor han mødte mormor, som var født 1894 og hed Elvira Jacobsen. Han var skrædder, og hun var syerske. De blev gift i 1914 og bosatte sig på Frederiksberg, men morfar mente ikke, at børn skulle vokse op i byen, så da min mor i 1920 var fire år, flyttede familien til Hove. De rykkede ind i et gammelt bondehus midt i byen, det der i dag er Hove Bygade 3. De malede almuemøbler stod stadig i huset med årstallet 1916, og dem har jeg endnu i dag. Min mor fortalte, at på den tid gik de gamle koner endnu med guld- og sølvnakker – de kønne gamle huer, hvor nakkestykket er kunstfærdigt broderet med guld- eller sølvtråd. Sammenlignet med Frederiksberg var forhol-

Hove, som der så ud ved gadekæret, da Ingibjørgs familie kom til landsbyen i 1925. Det var længe før kloakeringen og opmuringen af gadekæret i ca. 1950. Foto: Lokalarkivet.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

dene jo noget primitive, der var f.eks. ikke elektricitet, så vinteraftenerne tilbragtes i petroleumslampens skær. Her havde min mor og hendes fire år yngre søster deres barndom sammen med deres adopterede bror, som var deres fætter, søn af morfars søster, der døde ung, og en far, som ikke kunne tage sig af drengen. Mor fortalte, at de to små piger vakte nogen forargelse, fordi de blev sendt ud at lege iført lange bukser. Det var uhørt - kun drenge kunne jo gå i bukser. Morfar var en foregangsmand. Allerede i 1920'erne fik familien radio, og han anskaffede også bil. Desværre hjembragte han den på en meget regnfuld dag, og på den smalle mudrede landevej lykkedes det ham at havne i grøften, så han måtte vandre til Hove og hente hjælp, så Hoves første bil ankom altså til byen trukket af heste. Bilen var faktisk næsten en nødvendighed, for morfars skrædderforretning, som havde til huse i Måløv, var baseret på, at han kørte ud til kunderne og tog mål og tilpassede tøjet. Halvdelen af kunderne var omegnens bønder m.fl., og den anden halvdel var fra underholdningsverdenen. Mor fortalte, at morfar bl.a. syede tøj til tjenerne på Wivex, som var datidens hotteste restaurant. Mor fortalte, at det var en svir at komme der med morfar, for de fleste tjenere skyldte ham penge, og han var ikke den, der rykkede. Det var meget sjovere at blive behandlet som greven af Luxembourg. Han syede også i en årrække kostumer til Cirkusrevyen, og mormor syede dukketøj til os piger af de fine og farvestrålende stofrester. Jeg husker også, at jeg som barn var med mormor og morfar på skovtur til en skov et sted på Sjælland, og mormor og jeg ventede i bilen, mens morfar lige skulle besøge en kunde. Jeg fandt senere ud af, at den pågældende kunde var Viktor Borge, som havde et gods på stedet.

Islandske rødder

Min far, Thorstein Bjørnsson, var islænding født 1903 i Akureyri på Island. Familien flyttede til Reykjavik, men

Thorstein Bjørnsson, Ingis far, fotograferet på sit værelse på Edelgave sammen med skabsgrammofonen, som han brugte, når han skulle underholde på Edelgave samt spille op til dans på Smørum Kro eller i Ledøje Forsamlingshus. Foto: Familieeje.

far ville gerne se resten af verden, og så var man jo dengang i 1920'erne nødt til at sejle. Det var ingen succes, far blev søsyg, og han påstod, at han havnede i København, fordi det var det første sted, han kunne komme i land. Han tog videre til Sønderjylland, hvor han, så vidt jeg ved, arbejdede på en gård. Senere tog han til Midtsjælland og havnede til sidst i Hove, hvor han fik arbejde hos A.C. Pedersen, som dengang havde Buehøjgård. Far var særdeles velbegavet og havde en fantastisk hukommelse, og han fik en masse at vide af A.C. Pedersen om egnens historie. Han nåede desværre aldrig at nedskrive eller indtale al sin viden, så den gik tabt, da han døde alt for tidligt 68 år gammel i 1971. Midt i 1930'erne fik far arbejde som tømrer på Edelgave, som dengang var ejet af Thomas Madsen-Mygdal, venstremand og statsminister. Edelgave havde dengang en masse landbrugselever, så der var liv og glade dage. Enkelte af disse unge mennesker vedblev far at have kontakt

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

med i mange år. Dengang var der selvfølgelig bal hver lørdag på Smørum Kro, og far, som ikke brød sig om at danse, fungerede som discjockey. Han havde et efter tidens forhold avanceret musikanlæg. En skabsgrammofon af mahogni, og så var det jo ellers gammeldags plader og pickup. Dette skrummel havde vi stående i stuen i min barndom. Det fungerede jo udmærket. Derudover var min far i en periode fodboldtræner for kommunens drenge.
Det kunne godt gå lidt vildt for sig dengang. Karlene fra henholdsvis Smørum og Ledøje kom tit i slagsmål ved ballerne, men på den tid var det jo ikke noget, man blandede hverken politi eller skadestue ind i. Sådan var det bare. Derudover var der også folkedans på kroen, og der blev spillet dilettantforestillinger. Jeg husker, at mor fortalte om dengang, hun spillede neger og ikke kunne få den sorte sminke af, inden hun skulle på arbejde mandag morgen.

Da mine forældre begyndte at titte til hinanden, var mor 16 år, og far var 28, og mormor og morfar var selvfølgelig ikke udelt begejstrede for den alliance, en udenlandsk charmør, uha. Mor fortalte engang, at hun allerede som 12-årig besluttede, at det var far, hun ville giftes med, og så kunne de jo ikke rigtig stille noget op, selvom de sendte hende ind til København for at bo hos nogle venner og komme på bedre tanker, men det kunne de have sparet sig. Mor vidste, hvad hun ville, og far var heldigvis i den grad enig, så de blev gift i 1939. Mor vidste også præcis, hvilket hus hun ville bo i, det der i dag er Hove Gadekærsvej 14, så det købte mor inden brylluppet. Så vidt jeg husker, kostede det den svimlende sum af 1.800 kr., så jeg gætter på, at hun har fået lidt hjælp af sine forældre. Jeg ved egentlig ikke, hvor meget far lavede om, inden de flyttede ind, men jeg kan se på gamle billeder, at huset må have været indrettet, som de fleste af bonde-

Hove Gadekærsvej 14, som huset så ud, da Ingibjørgs mor købte det i 1939. Bemærk at der dengang var stald i den ene ende af huset.
Foto:
Thorkild Henningsen.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

husene dengang. Jeg husker fra min barndom, hvordan der så ud i nr. 12, hvor Jacob og Susanne[1] bor i dag. I den ene ende boede familien. Begge familier, som efter hinanden boede der i min barndom, havde seks børn, så der har været trængsel. I den anden ende af huset var der dyr. Man havde en gris gående, som blev slagtet til jul, og ellers var der høns. I nr. 10 hvor Steen og Ulla[1] bor, også et gammelt bondehus, boede der dengang to familier samtidig.

Hove i 40'erne

Jeg blev som nævnt født i januar 1941, og det var isvinter. Jordemoderen blev hentet i Østrup med hest og slæde. Alt var bundfrossent, og far måtte op til vandværket og kravle ned og hugge hul på isen for at få vand. Det må have været slemt for folk med dyr i staldene. Og værre blev det. Foråret kom ret pludseligt, og eftersom jorden var bundfrossen, kunne den slet ikke tage alt smeltevandet. Vandet kom strømmende alle vegne fra, og i løbet af ingen tid var gadekæret oversvømmet og gik over sine bredder. Min far var på det tidspunkt begyndt at arbejde på Hindsgaul i Måløv, og det var jo endnu ikke almindeligt med telefon, så mor stod der alene med en baby og så vandet stige og løbe ind i huset. Hun måtte bare tage babyen, mig, og det nødvendigste og løbe over markerne op til mormor på Hove Bygade. Huset var selvfølgelig ubeboeligt i lang tid, og mens det blev sat i stand, f.eks. måtte der flere nye vægge til, boede familien i Lyngby, hvor far bl.a. var vicevært. Det var selvfølgelig dejligt for dem at komme tilbage til Hove, men morfar og mormor var lidt bekymrede over, at vi skulle bo i huset, som de opfattede som fugtigt, så lige efter krigen flyttede vi på et tidspunkt til Måløv, hvor morfar ejede et hus. I den ene ende i stueetagen var der kolonialforretning, Jørgen Andersen, og i den anden ende var der en trikotageforretning, og ovenpå var der lejligheder, hvor vi boede i den

Mine søstre og jeg foran vores hus ca. 1950. Fra højre Tove, Britta og jeg. Foto: Privateje.

ene. Jeg husker fra den tid de daglige bulletiner om kongens sygdomstilstand, og eftersom Christian den Tiende døde i 1947, må det jo have været på det tidspunkt. Men mor savnede sit hus, så vi flyttede tilbage til Hove. På det tidspunkt havde mine forældre tre piger, min ældste lillesøster, Tove, blev født 1943, derefter Britta i 1946. Elin, den yngste, er fra 1951.

Børnenes Hove

Vi var selvfølgelig glade for at komme hjem. Der var jo mange flere legemuligheder i Hove. Vi kunne løbe ud til Herringløseåen, som jo faktisk hedder Hove Å, eller Veksøåen, som hedder Værebro Å. Og så kunne man lege på gårdene. Det var sjovt at hoppe fra høloftet ned på halmballerne. Mødrene var knap så begejstrede, for det sviner afsindigt. Om vinteren legede vi på gadekæret, når der var is. Dengang var det ikke kommunens sag, om

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

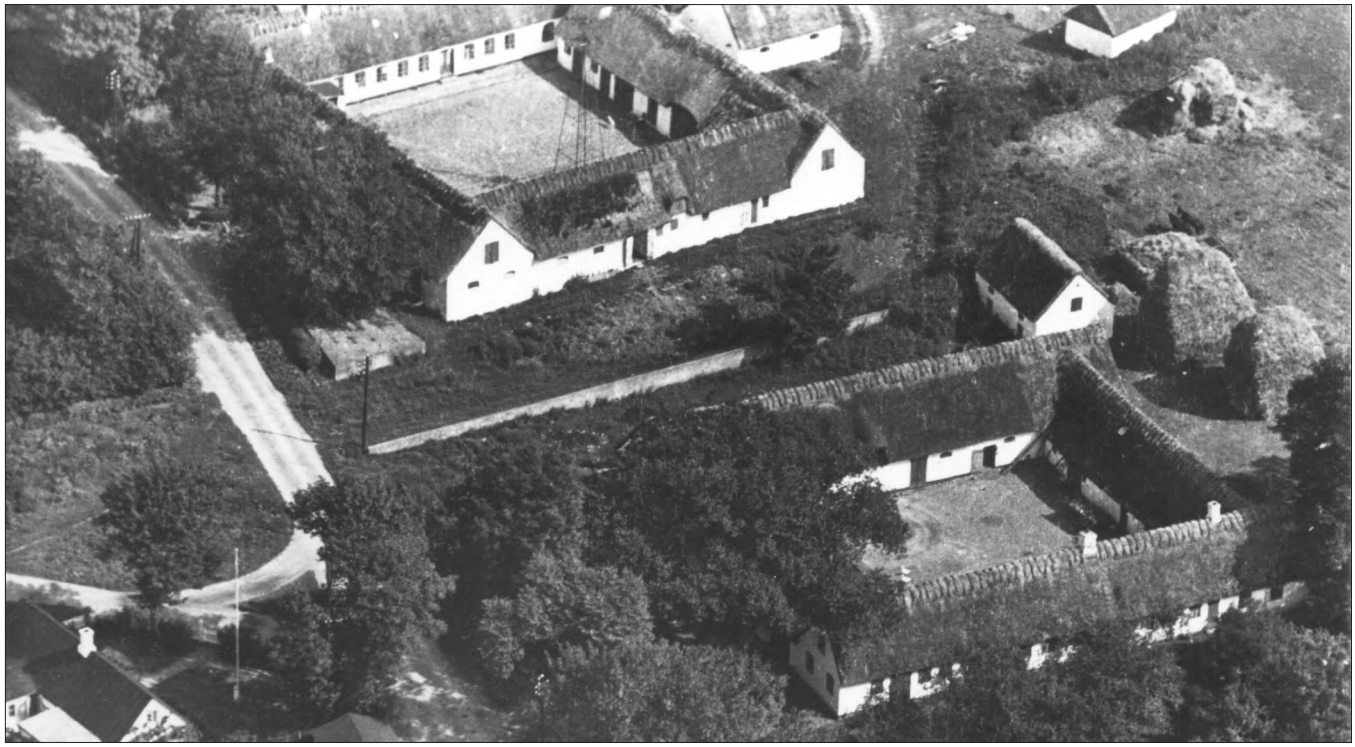

Toftekærgaard til højre og Buehøjgaard til venstre. De to gårdes møddinger stødte op til hinanden, og det var på muren her imellem, at det gjaldt om at holde balancen og løbe henad den så hurtigt som muligt eller at passere hinanden uden at falde i. Foto: Lokalarkivet.

isen var usikker. Når en far havde været ude og afprøve isen, var der fri bane for børnene.

Det var også populært at kælke ned ad Hove Gadekærsvej fra Thorsøgård og lande ude på gadekæret. Vejen blev spejlblank og isglat, og der boede dengang en gammel kone i nr. 5, hvor Jørn Læssøe bor i dag, hun kaldtes Karen Jojo (fordi hun altid sagde: "Jo Jo"). Det kan ikke have været så sjovt for hende med den glatte vej, når hun skulle til købmanden, men hun brokkede sig aldrig, for det var jo børnenes hævdvundne ret at kælke.

Til påske trillede vi æg på Buehøj. Det var dekorerede, hårdkogte æg, og der var vel ikke noget egentligt formål med det andet end, at det var sjovt at trille æggene ned ad højen, og bagefter blev de selvfølgelig spist. Jeg husker også, at vi legede "paven lyser i band". Det foregik rundt om "Klumpen", den parcel, Overdrevsvej 2, hvor Birthe og Bendt[1] bor i dag, der oprindeligt var bebygget med en aftægtsbolig. Birthe og Hannes[1] farmor boede der, derfor blev det kaldt Farmors Hus. Legen gik ud på, at man valgte en pave "ælle bælle", og så gik han med sit følge bag sig rundt om "Klumpen". Den sidste i følget skulle

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

så gemme sig, uden at paven så det, så der til sidst ingen var tilbage i følget. Paven så sig hele tiden tilbage, og hvis han fik øje på en afhopper, råbte han: ”Paven lyser Niels – eller hvem det nu var – i band”, og så måtte Niels op foran i følget.
Fastelavnsmandag drog byens børn rundt med raslebøsserne og sang: ”Boller op og boller ned ...”, dengang var der jo som regel altid nogen hjemme i husene. Det måtte min mor ikke, da hun var barn, for min mormor syntes, at det var at tigge. Det var min mor utilfreds med, så hendes børn måtte selvfølgelig godt, og så blev der slået katten af tønden et eller andet sted i byen, og så mødte vi op fint udklædte. Til nytår var det almindeligt, at især drengene gik rundt i byen og lavede gale streger. Det var tilrådeligt at tage alt løsøre indendørs. Det var normalt ret harmløst, men det kunne også udarte til grovere ting, som at hejse en lokumstønde op i flagstangen eller endnu værre, at putte en pakke gær i tønden. Man behøver ikke megen fantasi for at forestille sig resultatet. I de senere år havnede børnene som regel ude på Lundevejgaard nytårsaften, hvor Arendje Christensen, Pietjes mor, havde bagt en stor portion æbleskiver.
Til jul var der juletræsfest på Smørum Kro, som regel den 28. december. Så var der en slikpose til hvert barn, og der blev spillet op til dans og sanglege, dvs. Skæve Thorvald, skomagerdreng (”først den ene vej, og så den anden vej”), den toppede høne, to mand frem for en enke osv. Man blev modtaget af frk. Nielsen, som var lærer i Smørum Skole, og det var lidt sjovt at overvære, for børnene blev jo ledsaget af deres forældre, og så kunne man se store barske mænd blive som små drenge, når de hilste på frk. Nielsen, for de havde jo selv gået i skole hos hende, og hun var efter sigende virkelig skrap.
Vi gik i skole i Hove Skole, som lå i Hove Overdrev. Der var to klasser: lille klasse for de 7-10-årige og store klasse for de 11-14-årige. Andreas Støy var enelærer, og hans virke er andetsteds så udmærket beskrevet af Per Kierulff, så jeg vil indskrænke mig til min egen opfattelse, og den er, at lærer Støy var en gudsbenådet fortæller. Dengang brugte man poesi- og venindebøger, hvor veninderne skulle skrive om sig selv, bl.a. yndlingsfag i skolen, og her var der rigtig mange, der skrev ”religion”. Når lærer Støy genfortalte alle de spændende historier fra Det gamle Testamente, kunne man høre en knappenål falde til jorden.
Hvis man fandtes egnet, kunne man i 10-11-årsalderen komme til optagelsesprøve på realskolen i Ballerup, men ellers gik man ud af skolen som 14-årig, og så var det jo i gamle dage ud at tjene eller i lære. Omkring 1950 var det ved at være slut med karle og piger på gårdene. Hestene blev afløst af traktorer, og også indendørs kom der alle de moderne hjælpemidler. Nu blev det i stedet virksomhederne lokalt og i København, der aftog arbejdskraften.

Husmor i Hove

Rundt omkring i de små hjem så der jo ganske anderledes ud end i dag også arbejdsmæssigt. Jeg tænker tit på min mors arbejdsforhold. Der blev vasket finvask efter behov, i hånden selvfølgelig, og kogevask ca. en gang om måneden. Mor havde et vaskehus med en gruekedel. Vasketøjet blev lagt i blød dagen før, og på vaskedagen blev der tændt op under gruekedlen, og så blev tøjet kogt og skrubbet i hånden på et vaskebræt og derefter skyllet. Der foresvæver mig noget med en vridemaskine. Storvasken var selvfølgelig et heldagsprojekt, og den dag fik vi kun én ret mad. Normalt fik vi to retter mad.
Jeg begriber ikke, hvordan mor kunne lave to retter mad. Hun havde kun to primusapparater at koge/stege på. Min far var meget glad for grød, så vi fik som forret f.eks. havre-, sago-, manna- eller risengrød med kanelsukker eller byggrød med æblestykker eller kærnemælkssuppe om vinteren og koldskål og hyldebærsuppe om somme-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ren og så de sædvanlige hovedretter, som man jo også spiser i dag: frikadeller, hakkebøf, medisterpølse, stegt flæsk, bankekød, brunkål osv. og en gang om ugen fisk. Om søndagen var det som regel steg – i hvert fald de senere år, for de første år havde mor end ikke en ovn.
Jeg husker stadig, da jeg kørte med far på cykel ned til Veksø Station for at hente vidunderet, en grudeovn[2]. Jeg ved egentlig ikke, hvordan den fungerede, men det varede heller ikke så længe, så skete miraklet. En sælger kom forbi og overbeviste far og mor om, at kosangas var sagen, og det var det jo. Vi fik et kosangaskomfur, og det var en omvæltning. Fire gasblus og ovn, nu kunne vi pludselig få hjemmebagt brød og kager og som sagt steg om søndagen.

Jeg blev gift, og vi fik hus på Hove Gadekærsvej 8
Jeg blev gift med Thorkild i 1964 og fik mit eget hjem,. Thorkild byggede selv vores hus på Hove Gadekærsvej 8, og jeg ville selvfølgelig også have kosangas, og det har vi den dag i dag.
I begyndelsen af 1950'erne blev der kloakeret i byen, og det var en stor ting. Før havde alle jo gammeldags das med en lokumstønde, som skulle tømmes, dvs. graves ned. Nu kunne man pludselig få badeværelse med vand-

Hove købmandsbutik, Hove Møllevej 4. Det var før vejene blev asfalteret. Malet af Thorvald Larsen i 1942. Privateje.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

skyllende toilet, hvilken luksus. Det var et stort fremskridt, og så behøvede man ikke mere at vaske sig ved køkkenvasken.

Indkøbsmulighederne var jo også af en helt anden karakter end i dag. Vi havde købmanden, fru Hansen, hvor man kunne få kolonialvarer på Hove Møllevej 4. Jeg husker helt tilbage til dengang lige efter krigen, hvor man skulle have rationeringsmærker med, når der skulle købes sukker, kaffe eller cigaretter og den slags luksusvarer. De letfordærvelige varer blev bragt til døren. Det fungerede næsten ligesom Hjemismanden. Der kom en mælkebil, som holdt ud for Børges hus, Hove Gadekærsvej 7[1], og der gik man så hen med en skål eller kande, og så øste mælkemanden op med en stor øse, som sikkert har rummet en halv liter. Derudover kom der en brødbil en eller to gange om ugen, en slagterimand og slagteren fra Veksø, og en gang om ugen fiskemanden.

De fleste holdt høns, så man var selvforsynende med æg, og man havde selvfølgelig køkkenhave med først og fremmest kartofler, men også f.eks. gulerødder og grønkål og derudover diverse frugttræer og -buske, for man syltede selvfølgelig selv. Enkelte steder holdt man også gris, som blev slagtet, som oftest til jul. Pouline[1], som boede i sit barndomshjem, Hove Bygade 1, nabohuset til min mors barndomshjem, var en særdeles god veninde af familien, og hun holdt også gris, og når den blev slagtet, kom Pouline altid ned til os med finker og blodpølse. Det var kun far og jeg, der spiste blodpølse med puddersukker til. Det kunne jeg godt lide dengang. I dag forekommer tanken mig afskyelig.

Posten kom hver dag, på cykel selvfølgelig, undtagen juleaftensdag, hvor det var en af bønderne, der kørte ham rundt med hest og vogn. Han kendte alle på ruten. Det var han nødt til, for der var hverken gadenavne eller husnumre og selvfølgelig heller ikke noget postnummer. Det var bare navnet og så Hove pr. Veksø. I byen var der de gamle gårde: Egebjerggaard og Thorsøgaard på Overdrevsvej, Lynghøjgaard, Rødeledgaard og Hove Møllegaard på Hove Møllevej. Toftekærgaard og Buehøjgaard lå på den ene side af Hove Bygade og Stenbækgaard på den anden side. Så var der Nonnemosegaard på Nonnemosen og endelig Lundevejgaard på Lundevej. I 1940'erne blev der yderligere opført tre såkaldte husmandssteder: Højdal og Birkely på Hove Møllevej og Langdyssegaard på Nonnemosen. I 1960'erne kom der en del moderne parcelhuse, flest på Lundevej, men også vores eget på Hove Gadekærsvej og nogle på Hove Møllevej. Resten var gamle bondehuse, de fleste stråtækte.

Transport

Ville man benytte offentlig transport, måtte man som i dag til Veksø Station for at tage toget. Ellers var der rutebilen, som kørte mellem Roskilde/Jyllinge og Ballerup tre gange om dagen. Det var Højbjerg, der kørte rutebilen, og han tog den hver aften med hjem til Jyllinge, hvor han boede. Han var en lille, meget rund mand, og han må have haft gode kræfter i hvert fald i højre arm, for bildøren åbnede udad som på en personbil, og det skete med en slags håndsving. Når rutebilen kom til Ballerup, standsede den ved den gamle stationsbygning, som ikke eksisterer mere. Midt på pladsen lå der dengang to villaer med have, og der, hvor der nu er bibliotek, lå der flere små butikker. Så var der flere timers ventetid, inden rutebilen returnerede mod Roskilde/Jyllinge, og i ventetiden lagde Højbjerg sig ned på bagsædet og fik en lille lur, men man kunne også sagtens få ham til at gøre et indkøb for sig f.eks. på apoteket. Det var i øvrigt helt almindeligt, at apotekspersonalet kom til rutebilen med varer, som skulle bringes ud til kunder på ruten. Jeg husker også fra min barndom, at vi i en periode hver søndag morgen gik op til vejen, hvor rutebilen standsede, og fik udleveret morgenbrød fra en bager i Roskilde. Dengang stoppede rutebilen altid i svinget Hove Møllevej/Hove

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Der var købmandsbutik på Hove Gadekærsvej 4 fra 1919 til ca. 1967. Her kunne man købe kaffe, sukker og andre kolonialvarer, som man ikke var selvforsynende med. Foto: Lokalarkivet.

Bygade, men i øvrigt alle steder, hvor der stod en passager. Der var ingen faste stoppesteder.

Hove ligger jo ligesom i et grænseområde. Vi var en del af Ledøje-Smørum kommune, men vores postnummer var Veksø (eller Viksø, som det hed tidligere), og vores telefoncentral lå i Herringløse. På telefoncentralen residerede fru Jensen, og hun havde styr på alle abonnenterne. Jeg husker, at da Thorkilds forældre, senere mine svigerforældre, i 1957 flyttede til Hove Gadekærsvej 11, hvor nu Henrik og Charlotte[1] bor, så morede hans mormor sig meget over, at hvis hun ringede til sin datter, og der ikke blev svaret, så kunne fru Jensen komme på linjen og sige: "Der bliver ikke svaret, det kan være, hun er oppe hos købmanden, jeg prøver lige deroppe". Dengang var det også ret almindeligt med partstelefoner. Så skulle man lige sikre sig, når man løftede røret, at den anden part ikke var i gang med en samtale.

"Erhvervslivet" i Hove

Ud over købmandshandlen var det småt med virksomheder i byen. Min far nedsatte sig som selvstændig tømrer/snedker ca. 1951, hvor også værkstedet blev bygget. Mor, som var handelsuddannet, førte regnskabet. Far havde ikke kørekort på det tidspunkt, så materialetransport foregik på hans hjemmebyggede sidevogn til cyklen. Først midt i 1950'erne fik han kørekort, og så købte han en brugt Bedford, som vist havde kørt som bagerbil. Den var ganske forfærdeligt grim, nærmest myseostfarvet, men den fungerede, og far lavede sæder til den, så den også kunne benyttes til persontransport. Vi kørte mange søndagsture i den bil. Benzintanken lå under førersædet, så det var ret omstændeligt, når der skulle tankes. Vi havde skam også en kunstmaler i byen, Otto Larsen Meyer, som var en fætter til den mere kendte fynske maler Johannes Larsen. Midt i byen, Hove Bygade 11, boede

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

smeden, Valdemar Damgaard. Han havde også benzintank, Caltex. På Thorsøgaard boede Vilhelm Nielsen, Birthe og Hannes far, og han var landbrugskonsulent. Ca. 1950 købte Knud Christensen, Pietjes far, Lundevejgaard og oprettede en maskinstation, som senere blev suppleret med entreprenørvirksomhed. Jeg arbejdede selv derude på kontoret fra 1963 til 1969, og Tinos far, Børge Henriksen var forvalter i virksomheden, ligesom Holgers far, Leo Vester Nielsen, var gravemester.
På Lynghøjgaard overtog Ebba og Jens Thomsen gården efter Ebbas forældre Ellen og Martin Jensen, og Jens Thomsen påbegyndte en grusgravning, der ikke var nær så omfattende som den, der fandt sted, hvor Hove Put & Take sø nu ligger. Der var en voldsom trafik på vejene af de mange store lastbiler, der transporterede gruset først og fremmest til Flyvestation Værløse, hvor det bl.a. blev brugt til anlægning af landingsbaner. I 1962 købte familien Andrejcak Buehøjgaard, hvor der i begyndelsen var noget, der vel nærmest var en marskandiserforretning, men senere specialiserede man sig i møbler og endte med at blive til det nuværende Buehøjgård Møbler.
Og så var der jo Pouline Augustsson. Jeg tvivler på, at ret mange Hoveboere kendte hendes efternavn, men alle kendte Pouline. En myreflittig kvinde, der som ung ud over at passe sin egen husholdning med tre børn og sin gamle mor også malkede køer på flere af gårdene. Hun åbnede i slutningen af 1940'erne en slik/isbutik i sit hus, Hove Bygade 1. Der blev lavet en stor luge i gavlen ud mod vejen og en bænk langs huset, og der kunne man så gå op og spendere sine lommepenge. Man ringede på klokken, og så kom Pouline. Selv småbeløb kunne bruges. Pinocchiokugler kostede en øre stykket. Men eftersom der kom mere og mere trafik på vejen, så blev det lidt halvfarligt med bilister, der stoppede op for at købe is. Det endte derfor med, at myndighederne beordrede butikken lukket, og det var vi jo alle kede af, bl.a. fordi det var samlingsstedet for byens ungdom. Poulines mand var svensker og hed Peter Augustsson. Vi søskende kaldte ham Peter Kost, dels vel fordi det var en nem udgave af efternavnet, og dels fordi en af hans mange arbejdsopgaver var at kalke huse. Alle vidste, at inden pinse skulle de gamle bondehuse kalkes, og bindingsværket tjæres, og det klarede Peter Kost.
Under krigen var de fleste normale forsyningskanaler afbrudt, og det betød bl.a., at man ikke kunne få kul og koks, og det var en alvorlig sag, for dengang havde de fleste hjem jo kakkelovn. Derfor startede der en tørveproduktion allerede under krigen, og den fortsatte også efter krigen i mosen ude ved Bæksbakkerne mellem Hove og Hove Overdrev. Der arbejdede en masse "tørvebisser" derude, og vi børn havde forbud mod at komme der, men vi passerede hver dag på vej til og fra skole, så vi kunne jo se arbejdet, og af og til listede vi os til at komme derned og se, om vi kunne få lejlighed til at lege med en tørvevogn. De havde hjul på midten, så ladet kunne vippe, og det var jo sjovt.

Det lidt mere sprælske Hove

Dengang var samfundet i al almindelighed knap så "velordnet". Der var lidt flere skæve eksistenser. Bl.a. havde vi Slottet, som det blev kaldt. Det ligger på højre side af vejen, når man kører mod Veksø og har passeret Værebro Å og den langstrakte bakke mod Veksø. Slottet fungerede dengang som en slags rekreationshjem for psykisk syge mennesker. De var aldeles harmløse, men lidt sære i deres opførsel. Der var f.eks. en, som gik rundt og faldt på knæ og tilbad lygtepælene. En anden gik rundt med en lille kost og en bakke og fejede hestepærer op for at tage med hjem til roserne.
Men vi havde også iblandt os ganske farverige personer. I vores genbohus, Hove Gadekærsvej 12, boede der som tidligere nævnt en familie med seks børn. Familiens

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Hove Gadekærsvej 14 malet i 1950 af Otto Larsen Meyer, Hoves lokale maler. Privateje.

overhoved blev kaldt Sprællemanden *(red.: Andreasen),* fordi han lavede trælegetøj, bl.a. sprællemænd, som siden – sædvanligvis op mod jul – blev solgt af konen og børnene, som drog til København for at afsætte produkterne. Jeg forestillede mig altid, at det var stormagasinerne, der var aftagerne, men det kan jo strengt taget have været dør til dør salg. Fruen havde en søster, som boede i Østrup. Hun blev myrdet af sin mand med en hammer. Da politiet spurgte ham, hvorfor han havde gjort det, lød svaret kort og godt: "Fordi hun var sådan en so!" En anden søster boede i Ballerupområdet, og hun var gift med en vognmand. Jeg husker det, fordi de havde en datter omtrent på min alder. Jeg har senere af og til set hende som voksen i Ballerup Centret. Faderens lastvogn kom til Hove på skraldekørsel, og datteren var med. Fordi hun skulle ud og vise sig frem, havde den lille pige sin allerfineste kjole på og hvide kniplingshandsker, og der sad hun så og tronede i al sin pragt ovenpå skraldelæsset. Det var et pudsigt syn.
På Hove Lund boede en anden familie med mange børn. De udgjorde et vist problem, fordi de havde lus. Ifølge kredslægen var der kun én måde at løse problemet på, og det var at brænde huset ned til grunden, og det var jo lidt drastisk. Der kom med jævne mellemrum en skolesundhedsplejerske og gennemgik alle os børn med en tættekam, men jeg husker nu ikke, at der var nogen i min familie, der blev angrebet.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Hove dengang og nu

I min barndom så Hove lidt anderledes ud. Der var ingen asfaltering på vejen omkring gadekæret, og ingen stenkant om kæret, kun græskant, og i skellet mellem Børges[1] græsplæne og vejen var "det hule træ", som vi børn brugte til at gemme os i, når vi legede skjul. Oppe midt i byen lå Toftekærgårds mødding ud mod vejen, og den var afgrænset i den ene side mod Buehøjgaard af det, vi kaldte "Den lange Sten", en lav cementmur med afrundet top, der løb vinkelret ud mod Hove Bygade. Det var spændende at gå balancegang på den mur, for det var jo ikke så smart at falde i møddingen.

Når man har boet på stedet gennem hele sit liv, ser man jo forandringerne ske løbende, og efterhånden har de små landsbyer antaget karakter af parcelhuskvarterer, og jeg må indrømme, at jeg har lidt medlidenhed med byens børn, fordi de med deres pc'er og smartphones har en helt anden barndom end min. Dengang var jo så at sige alle mødre hjemmearbejdende, og der var ingen børn, der kom i vuggestue eller børnehave, men nutidens børn vil jo nok betakke sig for de "primitive" forhold i datidens Hove, og det vil de fleste voksne sikkert også. Men i det store og hele ligner Hove sig selv. I byens udkanter er der bygget nye huse, men ellers ligger gårde og huse, hvor de altid har ligget, mange af dem i flere hundrede år, og det vil de forhåbentlig komme til i mange år endnu.

[1] ***Personer og adresser, som er omtalt i artiklen:***
Børge Nielsen, Hove Gadekærsvej 7.
Ingi og Thorkild Henningsen, Hove Gadekærsvej 8.
Steen og Ulla Frandsen, Hove Gadekærsvej 10.
Henrik Clausen og Charlotte Haug, Hove Gadekærsvej 11.
Jacob og Susanne Stampe, Hove Gadekærsvej 12.
David og Rikke Christiansen, Hove Gadekærsvej 14.
Pouline Augustsson, Hove Bygade 1.
Birthe Dahl og Bendt Pyndt, Overdrevsvej 2.

[2] ***Grudeovn**.*
Lille ovn som opvarmes med brunkulskoks (gruder).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Hove og omegn, min hjemstavn

af Børge Nielsen, Hove

Jeg er født den 25. maj 1937 i Smørumnedre på Rendebæksvej. Jeg er den tredjeældste af fire søskende og tvilling. Min far hed Helmuth Nielsen. Han kom i tømrerlære, men forlod uddannelsen efter 2½ år. Han har også tjent på en gård i Hvedstrup, hvor han arbejdede sammen med Gunnar Nu Hansen. Senere arbejdede han på Stenbækgården, her mødte han min mor *(red.: Johanne Christiansen)*, der var ung pige i huset. Hendes far var urmager, og han kom til at arbejde på Edelgave. Min far og mor fik efterfølgende arbejde på to forskellige gårde i Smørumovre, og de blev gift hos sognefogeden i Smørum på en hverdag. Min storesøster Else, der var nyfødt, var med. De kom til at bo øverst oppe hos Bagge på Lyshøj. Farmor fra Vadsby forærede dem møbler. De blev leveret af en vognmand.
Far og hans bror fik et gartneri overdraget af deres mor. Det lå på Hove Overdrev (Verdens Ende). Der blev dyrket grønt, og de holdt høns med æggesalg for øje. Efter nogle år, da min farbror blev gift, blev gartneriet solgt.
Herefter flyttede mine forældre til Smørumnedre, og min far hentede børnemælk[1] på gårdene. Det blev afleveret på Edelgave, der havde et lille mejeri.
Under krigen arbejdede far med at grave tørv i moserne både på Overdrevet og på Tørvesletten. Mor passede hus og børn derhjemme. Moserne blev gravet ud under krigen, og man fortsatte med at grave til sidst i 1940'erne.
Derefter flyttede vi til Hove Overdrev over for skolen i et hus kaldet Syrenly. Når mor skulle handle, blev vi børn passet af lærer Støy på skolen, hvor vi skulle sidde stille på sidste række. Vi flyttede derefter i en kort tid til Herringløse, hvor jeg begyndte min skolegang.
Senere i 1943 kom vi til Hove og boede på Buehøjsly, et hus vi havde lejet af Gerda Pedersen i Pederstrup. Her boede vi til 1946, og herfra fortsatte vi så vores skolegang hos Støy i Hove Skole.
I efteråret 1946 købte min far og mor det hus, Hove Gadekærsvej 7, som jeg stadig bor i. Prisen var kr. 8.500. Det var et stort fremskridt og gav megen glæde. Det blev købt af lokofører Tranholdt. Far fik duer og høns og urtehave over hele grunden. Han arbejdede for Statsbanerne og hjalp købmand Sørensen fra Smørum om lørdagen.
Jeg købte huset af min mor i 1978, og hun blev boende der til sin død i 2000. Jeg havde selv et værelse med adgang til køkken og bad.
Dengang kunne vi cykle hele vejen rundt om gadekæret. Senere sidst i 1950'erne blev bredderne muret op af Henry Salomonsen. Der blev sået græs og plantet mange

Børge Nielsens hus, juni 1984. Foto: Lokalarkivet.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Parti fra Hove Gadekær malet af Theodor Ulrichsen i 1930'erne. Børge Nielsens hus, der ses til højre, er traditionen tro på øerne kalket hvidt også på bindingsværket. I hjørnet af gadekæret anes den ene af byens to vandpumper. Privateje.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

birketræer, der blev hentet i mosen. Ikke alle var glade for træerne, så en del blev hevet op om natten.

Krigen kom tæt på

I 1946 oplevede jeg noget underligt, da jeg gik hjem fra skole i Hove Overdrev. I mergelgraven på Toftehøjgårds jord forsøgte jeg at finde dåser, som min kanin kunne spise af. Her så jeg pludselig to mænd, som så ud, som om de sov. Jeg mødte Emil fra gården, ham fortalte jeg

Hove Gadekær. Bredden blev muret op sidst i 1950'erne, og Henry Salomonsens birketræer er ved at være store. Ænderne tilhørte Valdemar Henningsen, Hove Gadekærsvej 9. Når Henningsen lukkede sine ænder ud om morgenen, søgte de selv ned til gadekæret, og om aftenen, når han kaldte på dem, kom de selv hjem igen. Foto: Lokalarkivet.

det til. Vi gik derned sammen, og han konstaterede, at de var døde. Han tog en seddel op af den enes lomme, og der stod "svinehund" derpå. Det undrede mig, for de var pæne og rene (men de var altså hipoer). Zonen hentede dem samme aften. Næste dag ville pastor Gottschalk Hansen se findestedet, og han og jeg cyklede sammen derud, og jeg viste ham stedet.

Barndommens land

Vi hovebørn havde det dejligt med gode legemuligheder, vi kørte i slæde ned ad Buehøj, og vi kørte med gummihjul rundt i byen. Der var en samlingssten mellem Buehøjgård og Toftehøjgård. Den mur skulle man gå på uden at falde i møddingen. Prøven bestod i, at to skulle passere hinanden. For enden af muren stod et stort mannatræ *(red.: elmetræ)*, her legede vi Tarzan og Jane. Ved Roskildestoppestedet var der en grøft, her blev der leget "grøftekælling", dvs. man skulle springe over uden at falde i.

I 1946 købte Evald Dinesen fra Buehøjgård en jeep. Efter skoletid arbejdede jeg for ham som kartoffelspirefjerner. Min løn bestod af en biografbillet samt ture op og ned ad højen i jeepen.

Vi havde også et andet samlingssted, det var ved Poulines ishus på Hove Bygade 1, hvor vi sad på bænken udenfor. Hun holdt åbent til kl. 21.15 og solgte gerne på klods.

En gang imellem kom der besøg af et tivoli med luftgynger, karrusel og skydetelte. Det foregik ved Emils gård *(red.: Emil Nielsens gård, Toftekærgård, Hove Bygade 2)*.

Børnene hygger sig ved gadekæret. Foto: Lokalarkivet.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Gadekæret er gennem tiderne blevet brugt til forskelligt. Her i 1945 ligger et par ajlebeholdere i gadekæret med henblik på at blive tætte, inden ajlen skal køres ud på marken. Man brugte også gadekæret til at rense landbrugsredskaber i. Endelig var det et vandreservoir i tilfælde af brand. Foto: Lokalarkivet.

Karrusel og luftgynger blev trukket med håndkraft, og hvis man hjalp til, gav det en gratis tur.
Ind imellem var der høstfest, fugleskydning og sækkeløb for børn på Thorsøgård hos Vilhelm Nielsen. Ved høstfesten var der fællesspisning for voksne og børn.
Vi kunne bruge kostalden på gården som varmestue om vinteren mod at snitte roer på håndsnitteren. På Thorsøgård hentede vi mælk i en spand og vand, når byens vand var frosset. Også nyslagtede lørdagskyllinger med fjer og æg indpakket i Frederiksborg Amtsavis fik vi derfra.

Græsset skal slås!
Fra jeg var 16 år har kommunen kun villet slå græsset ved Gadekæret med le to gange om året. Da min bror så købte en motorplæneklipper til min mor, påtog jeg mig at slå det. Det gjorde jeg fra 1957 til 1973. I 1971 donerede kommunen en ny plæneklipper, det sørgede Gunnar Alex Jensen *(red.: kriminalassistent og mangeårig formand for LSI)* for. Da græsklipperen gik itu, besluttede de i kommunen, at de selv ville slå græsset en gang om ugen.

Byfester
Vi har holdt mange byfester her i Hove, den første var i 1970. Torben Hansen stod for regnskab, Erik Jensen for el, og jeg bestemte dato og musik. Datoen blev fastsat til første fuldmåne efter Sankt Hans. Vi gik rundt og solgte billetter og fortalte de første, vi solgte til, at de var nr. 50. Det blev en dejlig fest, hvor mange var med, og rigtig mange hjalp til.

Siden hen
Efter jeg forlod skolen, kom jeg til firmaet I. Vinkel, en del af Kirchkoncernen i Måløv. Jeg var først arbejdsdreng, men senere fik jeg tilbudt en maskinsnedkerlæreplads. Jeg var på prøve i et halvt år, men så blev firmaet solgt til Asmussen og Weber i Holbæk. Jeg blev tilbudt at følge med, men ville ikke så langt væk. Jeg fik derfor arbejde i en anden afdeling af Kirch, der lavede beslag til byggeriet. Der var jeg ansat i 24½ år. Da Lauritz Knudsen i Ballerup manglede folk, der kunne noget med stansemaskiner, blev jeg hentet dertil. Jeg fik hurtigt til opgave at oplære en ny mand, og efter tre måneder fik jeg maskinarbejderløn, 40 kr. og til slut 139 kr. i timen. Jeg var der i 25 år. Derefter har jeg været på efterløn og er nu pensionist.
Hvad nåede jeg så: syv års skolegang, mange kurser i CNC-styring, betalt hus i Hove, grund i Jyllinge, bil, Mallorcature m.m.

[1] *Fra 1878-1957 kunne man købe børnemælk i København. Se side 14.*

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Sammen gør stærk

af Per Kierulff, Hove

I Hove har der altid været et stærkt sammenhold. Med rod i 1700-tallets dyrkningsfællesskab og 1800-tallets andelsbevægelse blev der valgt fælles løsninger på områder, som ligger ud over det sædvanlige. I Hove fik man f.eks. etableret en smedje og anskaffet et tærskeværk i fællesskab.

Hove Smedje 1887

I 1877 overtog Niels Pedersen og konen, Ane Hansen, Lundevejgård. I 1886 blev Ane Hansen enke og overtog gården. Hun var en meget driftig kvinde, og allerede i 1884 havde hun luftet tanken om en smedje i byen. I 1887 udstykkede hun et stykke jord, matr. nr. 5c, til formålet, og nu gik de øvrige gårdejere ind for ideen, og der blev oprettet syv pantebreve. Dermed kunne der bygges

Hove Smedje 1948. Selve smedjen lå bag porten til højre i hovedhuset udvidet med en tilbygning.
Foto: Lokalarkivet.

en smedje med tilhørende bolig, som blev lejet ud til en duelig smed efter skriftlig ansøgning. Byen fik i årenes løb mange gode smede, men i begyndelsen af fyrrerne tyndede det ud i ansøgningerne, og fra 1945-1947 blev stedet nærmest en husvildebolig for mindrebemidlede. I den periode boede familien Petersen med børnene Kurt, Ib og Kirsten her. Kurt kom i skole hos lærer Støy, der ikke kunne lære ham dansk, da Kurt var dybt ordblind. Men Kurt havde et talent for matematik, og hans karriere sluttede med en doktorgrad i fysik og matematik.

I 1947 overtog Valdemar Damgård smedjen. Han kom fra Vestjylland. I starten var det hovedsalig skoning af heste, reparation af landbrugsmaskiner samt reparation af vandværket, der optog hans tid. Bønderne bestemte stort set selv, hvad de ville betale smeden, og de gjorde det som regel først, når høsten var solgt. Men det var nye tider, og Damgård ville have penge for sit arbejde med det samme, derfor fik han hurtigt øgenavnet Guldsmeden.

Pantebrevene gav i årenes løb anledning til mange konflikter, når de indgik i arvesager. Alle sloges om dette lille stykke af lagkagen helt frem til 1947.

Der blev i øvrigt tinglyst en deklaration på smedjen. Der skulle altid være en esse og en ambolt, så hestene kunne skos. Jeg ved ikke, om klausulen er gældende i dag.

Jeg har mange gange stået og holdt smedetænger og vendt hestesko, når en sko skulle smedes færdig i den varme esse. Smedjen lå på Hove Bygade 7.

I/S Hove Vandværk

Hove Vandværk blev stiftet af en række bønder og øvrige beboere i Hove i 1910. Det var en stor investering, så man

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

oprettede et interessentskab, hvor alle hæftede gensidigt for den lånte kapital.
Projektet bestod i at grave en ca. 10 m dyb brønd, som blev muret op indvendigt. Over brønden blev der opført en ca. 10 m høj vindmølle af typen klapsejler. Ved siden af møllen blev der støbt en cementbeholder ca. 6 m høj, som indeholdt et reservoir på ca. 200 m^3 vand. Ud til interessenterne blev der nedgravet en ca. 400 m lang støbejernsrørledning med stikledninger ind til de enkelte. Det var ikke alle, der blev tilsluttet, da fire af gårdene i forvejen havde selvstændige møller og brønde.
Årsagen til etableringen af et fælles vandværk var, at vandet i de to bybrønde, der var placeret dels ved gadekæret og dels ved matr.nr. 3f ved Stenbækgård, var blevet for dårligt. Det skyldtes, at en rende med ajle fra tre af byens møddinger løb tæt forbi brøndene og ned i gadekæret.
I 1937 kom der el til Hove, og vindmøllen med pumpe blev erstattet af en ny eldreven vandpumpe. Først i tresserne, ca. 1964, blev alt revet ned og erstattet af det nuværende vandværk beliggende samme sted, Hove Møllevej 13. Vandværksgrunden er udstykket fra Lynghøjgaard, som derfor fik tilnavnet, Vandværksgaarden.

Tærskeværk

Sidst i 1920'erne gik en række bønder sammen om at købe et stort tærskeværk med tilhørende halmpresse og et lokomobil. Der kom som nævnt først el i Hove i 1937, derfor var man nødt til at anvende damp- eller dieseldreven trækkraft. Hidtil var det meste af tærskearbejdet blevet udført med plejl af karle og daglejere.
Det var en stor opgave at flytte tærskeværk, presse og lokomobil rundt i byen. Til at flytte tærskeværket skulle der bruges to store, kraftige heste eller fire små nordbagger. Det samme var nødvendigt for at flytte lokomobilet. Selve tærskningen krævede også, at nogle funktioner var fast bemandede. Karl Thygesen på Egebjerggård var fast ilægger, og Bernhard Nielsen ude fra Lunden var den, der var bedst til at holde trykket på kedlen. Ligeledes skulle der bruges to til tre stærke mænd til at bære kornsækkene, som vejede op til 100 kg pr. stk. De skulle som oftest op på et loft ad mere eller mindre gode stiger. Tærskesæsonen varede i 1-1½ måned. I den tid, hvor tærskeværket var fælles, opstod der mange diskussioner om, hvem der skulle have tærsket først og om den videre rækkefølge. Det var dog ikke værre end, at når sæsonen var slut, så blev der holdt nogle drabelige høstgilder, der senere er gået mange historier om.
Tærskeværket og lokomobilen blev uden for sæsonen opbevaret i en rød lade, som lå vest for Lundevejgård.
Efter 1937, da der kom el til byen, gik den fælles anvendelse af tærskeværket langsomt i stå, da flere anskaffede sig mindre tærskeværker drevet af elmotorer. Den sidste sæson med lokomobil var i 1946, men kun på Lundevejgård. Selve tærskeværket blev her anvendt frem til 1950. Efter 1950 kom de første selvkørende mejetærskere til byen, og tærskeværket blev dermed skrottet.

Vej og bro til Veksø fra 1877 til 1880

Oppe på Lunden boede der et ægtepar, Hans og Kirsten Sørensen. Det var Kirstens opgave at ro folk over åen. Hun var altså færgekone frem til starten af 1880'erne. Hun kunne dog ikke transportere heste og vogne over åen.
Frederikssundsbanen blev anlagt af Det sjællandske Jernbaneselskab og indviet den 15. juni 1879. Det var årsagen til, at bønderne i Hove gik sammen om at etablere en fast forbindelse over Værebro Å, så man med tog kunne levere mælk til et mejeri på Frederiksberg.
Man startede med at fastlægge vejforløbet. Der var to muligheder, for der var i forvejen to hjulspor fra Hove til Hove Lund. Man valgte det nuværende vejforløb frem for et, der lå 100 m længere mod øst. Man bestemte sig

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

for at en lave en befæstet vej med en reel vejkasse, og efter udgravning og planering nåede man fra syd frem til Værebro Å. Da broen stod færdig den 7. januar 1880, blev der holdt fest, og en datter fra Buehøjgård, Birthe Pedersdatter, skrev en sang til lejligheden:

Melodi: ***Hr. Peder kasted runer over Spange***

I Hove holdt en Gang i gamle Dage
Kong Bue Hof med sine Kæmper brave
Og Lunden var indviet af Odin og af Thor
Og stolte Snekker sejle, hvor Aaen nu sig snor.
Favre Tid dine stolte Minder
svundne er, nu om dig kun minder
end et Sagn.

Din Helteslægt, som levet har i Norden,
Forsvundet er som Bues Borg af Jorden
Og Lundens stærke Stammer for Øksen segne ned
Kun liden Aa nu snoe sig, hvor stolte Snekker skred.
Favre Tid dine stolte Minder
svundne er, nu om dig kun minder
end et Sagn.

Det Folk som nu Kong Bues Mark bebygge
et Fredens Folk, der priser det som Lykke,
at Aaens Bølger bruser om Masten stolt og skønt,
Og Græs sit Tæppe breder paa Engen blødt og grønt.
Favre tid dine stolte Minder
svunde er, nu om dig kun minder
end et Sagn.

Gid Vej og Bro, som vi bygged, bære,
velsignelse til Byen, gid de være,
et Baand som sammenslynger os alle store, smaa,
Ja, gid de os maa minde om, stille ej at staa.
Gid da nu Vej og Bro mon stande
stolt og fagert, som vor by nu stande.
Stolten By.

Aktiviteter og fester i Hove

At holde fester kræver, at der er nogen, der tager initiativ til det. I fyrrerne og først i halvtredserne var det Oluf Bay Nielsen. Noget af det første, jeg husker, er fugleskydning, som blev afholdt på Thorsøgård i laden ud mod marken. Man skød med salonriffel og 22 mm patroner mod et mål 10-15 m væk. Det har nok ikke været helt ufarligt, men festligt var det.

Der blev også etableret et fodboldhold med købmand Anna Hansen på mål, hun var allerede da en ældre dame, samt andre deltagere: drenge, karle, piger og øvrige beboere. Vi spillede på en græsmark, og der er ikke mange af os, der ikke har trådt, gledet eller faldet i en kokasse.

Fastelavnsridning var der selvfølgelig også med pyntede heste og udklædte ryttere og løbere. Der blev ikke sparet på udskænkningerne, når ryttere og løbere kom forbi på turen rundt i Hove og omegn. Sidst på eftermiddagen var der tøndeslagning til hest. Rytterne var ikke helt ædru, og hestene var måske lidt trætte, derfor opstod der mange pudsige episoder.

Tøndeslagningen skulle en gang foregå ud for Hove skole. En af deltagerne var gartner Jacobsen, der boede lige efter skolen i nogle gamle lave bygninger, og han red på en lille islænder. Da det blev hans tur til at slå til tønden, syntes hesten, at nu kunne det være nok, den var jo næsten hjemme, så den fortsatte hjemad med Jacobsen

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

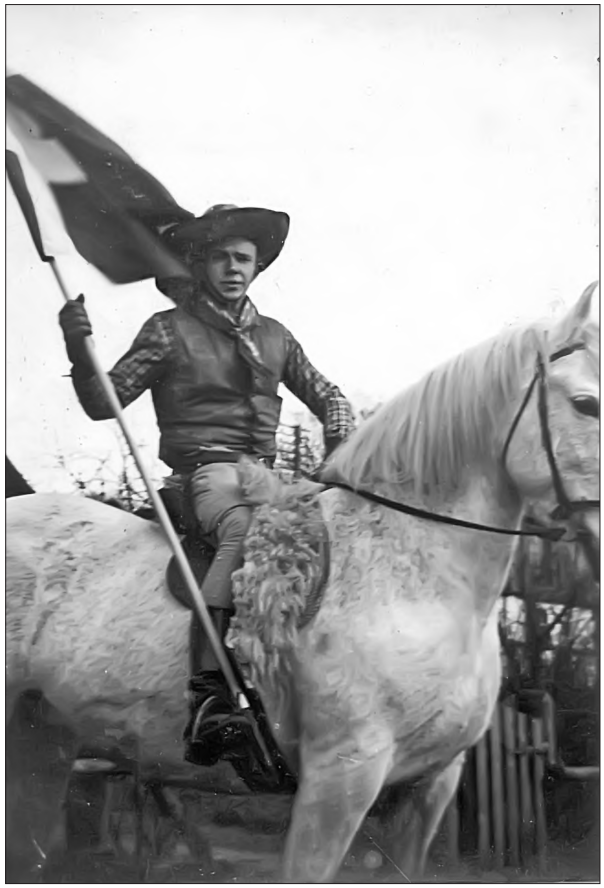

Der var fastelavnsridning i Hove frem til 1951.
Foto: Lokalarkivet.

på ryggen og ind i stalden. Stalddøren var så lav, at Jacobsen, der ikke var helt ædru, ikke nåede helt igennem. Han fik nogle skrammer og buler, men var ellers ved godt mod. Om aftenen blev der holdt fastelavnsfest, hvor der blev opført revy, danset, sunget og drukket. Efterhånden som hestene forsvandt, ebbede fastelavnsridningen ud, og efter 1951 var det slut.
Om mandagen var det børnenes tur. De havde fri fra skole, og festen med tøndeslagning, boller og kakao blev holdt først på Lundevejgaard og senere på Buehøjgaard. Denne tradition eksisterer stadig og bliver nu afholdt på fællesarealet.
I juni 1970 sad vi nogle stykker under et træ og drak en øl. Vi talte blandt andet om, at der var stor udskiftning i byen, og at vi på en eller anden måde gerne ville byde de nye beboere velkomne. Resultatet blev, at vi ville holde en byfest for byens beboere og børn af byen. Festen blev holdt den 19. juni 1970 i Børge Nielsens have (*red.: Hove Gadekærsvej 7*) ved Gadekæret. Det blev så stor en succes, at den blev gentaget hvert andet år i en lang årrække. Efter gentagne henvendelser til kommunen om at få gadekæret renset op tog vi selv hånd om sagen i november 1971. Vi pumpede gadekæret tomt for vand. Knud Christensen stillede en gravemaskine til rådighed, og vi lånte møgspredere og traktorer på Edelgave. I løbet af lørdag – søndag var gadekæret renset op, og vi var godt trætte. Lørdagen efter var vi til fest hos Vilhelm Nielsen på Thorsøgaard for at fejre det.

Hove Bylaug
Efter vi havde renset gadekæret og holdt den første byfest, blev vi enige om at etablere et bylaug, som kunne fremføre ønsker over for kommunen og styrke fællesskabet i byen. Bylauget blev stiftet i marts 1972 med en bestyrelse og en oldermand. En af bylaugets første opgaver var at ansøge kommunen om en cykelsti mellem Hove og Smørum af hensyn til børnene, der efter tredje klasse skulle cykle til Søagerskolen. Forslaget blev afvist med den begrundelse, at bylauget ikke repræsenterede hele byen. Det var en udfordring, så vi lavede en underskriftsindsamling, og der var 100 % opbakning. I september 1977 blev cykelstien indviet af borgmester Eigild Poulsen, der blandt andet udtrykte sin anerkendelse af, at en hel by kunne stå sammen om en opgave.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Byfest i Børge Nielsens have i 1992. Foto: Lokalarkivet.

Hoves "can-canpiger" på slap line til byfesten i 1992. Foto: Lokalarkivet.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Indvielse af cykelstien til Smørumovre i september 1977. Foto: Lokalarkivet.

I 1972 blev der fra fest til fest etableret et festudvalg med en eller to personer fra bylauget og resten af forskellige beboere.
Sommerbyfesterne blev altid holdt i Børges og Johannes have, Hove Gadekærsvej 7. Det har altid været med topunderholdning: revyer, selskabslege, "piger" som cancandansere, musik og dans. Med deltagelse af 80-100 personer, er der afholdt ca. 15 byfester for byens beboere. Dagen efter var der byfest for børnene.
Der blev afholdt høstfester som karneval med præmier for bedste udklædning. Bylauget arrangerede også forskellige foredrag med mere eller mindre kendte personer. I dag er det meget vanskeligt at komme igennem med ønsker til kommunen. Vi har gennem de sidste 10 år søgt om en cykelsti til Veksø og bedre offentlig transport, desværre uden resultat. Er det mon et udtryk for, at de små landsbyer skal uddø?

Hove Vindmøllelaug.
I løbet af 1983 var vi en gruppe borgere, der blev enige om et investere i en vindmølle. Valget faldt på en Nordtankmølle på 55 kwh. Vi var syv parter, der investerede kr. 350.000 i projektet. Møllen blev rejst og sat i gang den 16. marts 1984. Det var meget spændende at følge med i el-produktionen. På otte dage havde den produceret 69.000 kwh.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

I de første 8-10 år var det en god forretning, men herefter kom der mange reparationer, samtidig med at tilskuddet til produktion af vindenergi blev sløjfet. I august 2002 blev møllen solgt for kr. 130.000 til et selskab, som opkøbte vindenergilicensen.

Hove Teltholderlaug

I 1985 købte vi på en auktion et stort brugt telt på 14 x 6,5 m og en højde på 3,5 m for kr. 7.000. Vi dannede et teltholderlaug, og teltet blev i første omgang brugt til byfester. Lauget bestod stort set af de samme personer som vindmøllelauget. Formålsparagraffen var dog en anden. Hvis teltet blev lejet ud, skulle hele overskuddet gå til middage med diverse til. Det blevet lejet ud flere gange til kr. 2.400, så det blev til flere festlige og gode middage. Teltet står nu permanent med en ny teltdug på Thorsøgård, hvor det anvendes som lade.

Fællesarealet

Bylauget foranledigede også, at der blev etableret et fællesareal i Hove. Kommunen opkøbte et areal vest for byen bag Stenbækgaard og etablerede det med græs og beplantning. Private og offentlige donerede materialer til et skur, mål, borde og fliser. Alt arbejdet blev udført af frivillige fra byen. Fællesarealet blev behørigt indviet af borgmester Villy Eliasen i 2010 med taler, grill, øl og sodavand.

Fællesarealet anvendes til legeplads, petanque, fælles grillarrangementer og fastelavnsfest for børnene.

Litteratur

Nils Erik Andersen: "Hvordan der kom vej mellem Hove og Veksø". Årsskrift 2007.

Borgmester Villy Eliasen til højre og viceborgmester Jens Jørgen Nygaard i midten deltog i indvielsen af Fællesarealet den 13. maj 2010.
Her holder oldermand Jørgen Hjortshøj tale.
Foto: Hove Bylaugs facebookside.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Hove Skole på Overdrevsvej

af Per Kierulff, Hove

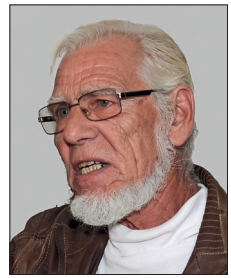

Foto: Lokalarkivet.

Hove Skole, en traditionel landsbyskole

Hove Skole blev efter forordning fra 1873 bygget i 1874. Den skulle dække et område bestående af Hove, Edelgavehusene og Nybølle, og den blev placeret midt i området *(red.: Overdrevsvej 11)*. Den var opbygget efter en bestemt standard for landsbyskoler, et sundt og solidt byggeri med stråtag. Bygningen bestod af en stor skolestue, en lang gang samt en beboelse til læreren. Endvidere var der et udhus med to lokummer, brændeskur og stald til en hest samt en svinesti. Til stedet hørte også ca. en tønde land, hvor læreren kunne have diverse grøntsager, frugttræer og -buske.

Skolestuen bestod af et stort lokale med stole og borde med plads til ca. 30 elever, en stor tavle, kateder, en stor rund kakkelovn og en brændekasse. Under et af vinduerne ud mod vejen stod der et lavt skab, som indeholdt pigernes sytøj. På væggen ud mod gangen var der to glasskabe, det ene med bl.a. en meget træt udstoppet ugle og det andet med øvehæfter og Ole Bole. På væggene hang der en række plancher, der forestillede den danske sagnhistorie.

I den lange gang på væggen ind mod skolestuen var der knagerækker. Til højre for døren hængte pigerne deres tøj og til venstre drengene deres. For enden af gangen var der to støbejernshåndvaske og en drikkefontæne. På væggen ud mod haven stod der en grønmalet bænk.

Skolegården var forsynet med en række ribber, som ikke måtte røres på grund af råd, og to balancebomme, som ikke kunne flyttes op og ned.

I skolen gik der ca. 60 elever delt op i store klasse og lille klasse med ca. 30 i hver. De store fra 10-14 år gik i skole fra kl. 8-12, og de små fra 6-10 år gik i skole kl. 13-16 seks dage i ugen.

Hove Skole fra 1946-1950

Lærer Andreas Christian Støy blev født i Lillevorde den 7. august 1883 som søn af købmand og gårdejer Frits Carl Støy og som nummer tre ud af 13 børn. Lærer Støy døde den 18. januar 1957 og blev begravet i Lillevorde. Han var uddannet på Ranum Seminarium, som havde grundtvigiansk baggrund. Støy var en meget stor humanist, hvilket kom til udtryk i hans undervisning og hans behandling af eleverne. Jeg har aldrig hørt om eller oplevet nogen fysisk afstraffelse.

Støy blev ansat i Hove Skole i 1922. Han var således 39 år, da han kom til Hove. Min svigermor Edith Rathe, hendes søster Lilly samt Lille Vilhelm *(red.: Vilhelm Nielsen)* var elever hos ham i 1920'erne. De har fortalt, at undervisningen var meget alsidig, spændende fra dramatik med skolekomedie, engelsk, tysk, regning, matematik, geografi, botanik, religion og dansk til ekskursioner til interessante områder. Deres bedømmelse var samstemmende, at de havde fået en meget alsidig

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Hove Skole, Overdrevsvej 11, 1940. Foto: Lokalarkivet.

og god undervisning. Støy var også en yndet gæst hos fru Madsen-Mygdal på Edelgave, og han deltog i mange fester og sammenkomster med åbne diskussioner om alle emner.

Da jeg begyndte i Hove Skole i 1946, var Støy 63 år gammel. Han havde igennem 25 år ene mand undervist ca. 1.500 elever, og derudover var han kordegn i Smørum Kirke. Jeg mindes den skoletid, jeg tilbragte i Hove Skole fra 1946-1950 som en meget lykkelig tid.

Vi gik de 1,5 km, der var ud til skolen. Om sommeren var det meget svært at være der til tiden, for langs de store bakker mellem Hove og skolen, løb der en bæk. Det er meget vanskeligt at gå langs sådan en bæk, som løber stærkt, uden at skulle bygge små dæmninger, få små pinde til at sejle osv. Det skete ofte, at Støy måtte ud at hente os en time eller to efter, at vi skulle have været der. Det var pragtfuldt.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

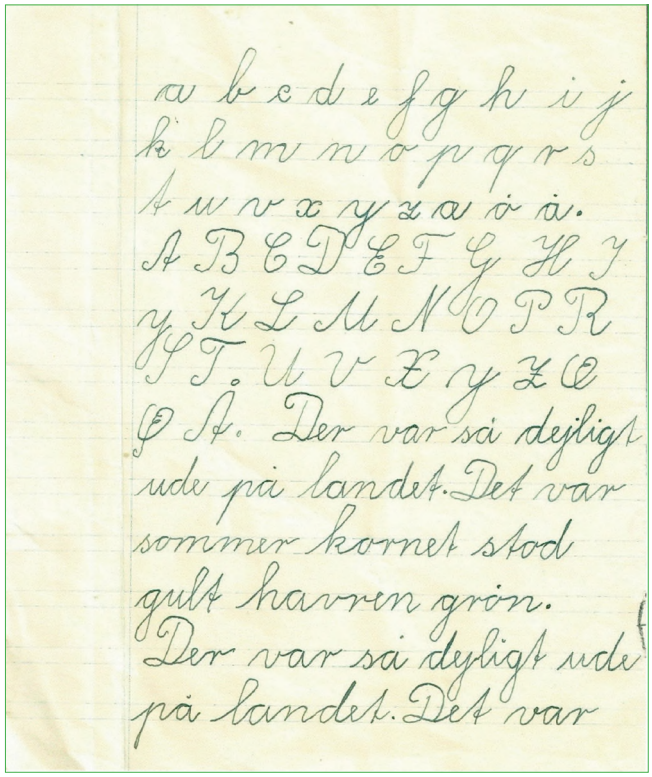
a b c d e f g h i j
k l m n o p q r s
t u v x y z æ ø å.
A B C D E F G H J
J K L M N O P R
S T. U V X Y Z Æ
Ø Å. Der var så dejligt
ude på landet. Det var
sommer kornet stod
gult havren grøn.
Der var så dejligt ude
på landet. Det var

Et eksempel på den årlige eksamen udført af Tove Bjørnsson i 1950. Hun fik mg+ i skrivning, ug- i læsning og ug- i regning. Tove var søster til Ingibjørg Bjørnsson og blev i 1963 gift med Per Kierulff. Foto: Privateje.

Når vi var kommet i skole, løb vi i frikvarteret ned i Vandværksskoven og legede, og tiden blev altid væk for os. Vi gemte os, så lærer Støy ikke kunne finde os, når han kom og klappede i hænderne. Det var hylende morsomt. Om vinteren sloges vi med sne på vej til skole. Vi blev meget våde, så tøj og gummistøvler blev stillet til tørre ved kakkelovnen. Sikken en lugt der må have været med 25 børn, men det husker jeg intet om. Når det var vinter eller dårligt vejr, og vi holdt frikvarter en halv time eller mere, gik Støy ind til sig selv, mens vi legede i skolestuen. Det foregik over borde og stole med væltet inventar til følge, men vi havde det herligt. For mig fik det dog nogle komiske følger. Min mor kom på et tidspunkt på hospitalet, og jeg flyttede ned til min moster og onkel i Smørumnedre for at gå i skole hos frk. Nielsen. Da jeg var vant til Hove Skole, foreslog jeg, at vi legede fangeleg i skolestuen i frikvarteret, som vi gjorde hjemme i Hove Skole. Det var alle med på. Efter tre dage blev jeg smidt ud af skolen til stor tilfredshed for både frk. Nielsen og mig.

To gange om ugen kom Røde Vejrmølle-bageren forbi. Vi styrtede ud, og de, der havde 10 øre, købte et rosenbrød, som blev delt med dem, der ikke havde købt noget. Det er mig fuldkommen uforståeligt i dag, men hvis der kom fremmede ind i klasseværelset, og vi tilfældigvis sad på vores pladser, rejste alle sig op og bukkede, og der var i kort tid absolut ro i klassen.

En gudsbenådet fortæller

Vi fik også anskuelsesundervisning i zoologi. Der kom en mand fra Værløse i en lastbil. På ladet havde han en række bure med forskellige dyr. De mest eksotiske var en bjørn, en abe samt en papegøje. Derudover var der mus, rotter, fasaner, agerhøns, harer og en række andre smådyr fra den danske natur. Støy og manden fra Værløse holdt foredrag om hver enkelt dyreart. Jeg har senere tænkt på, at det var ren dyremishandling, men dengang syntes vi, det var spændende.

Der var også undervisning i botanik. Vi gik sammen med Støy ned i Flintbjergskoven. Der fortalte og viste han os de forskellige træer, buske og øvrige planter, og han havde en lille historie, som knyttede sig til hver enkelt plante. Samtidig fandt han lejlighed til at fortælle om grævlingen. Man skulle have koks i støvlerne, hvis man mødte en grævling, fordi den bed i benet, til det knasede.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Det gjorde et stort indtryk på os, men børns opmærksomhed kunne ikke fastholdes så længe, så der gik ikke lang tid, før vi legede bukke bruse over og under broen over Flintbjergrenden.

Lokumsspanden skulle tømmes

I store klasse hændte det, at Støy spurgte, om der var nogle stærke drenge i klassen. Alle meldte sig, det var en speciel opgave. Han udtog tre. Den ene skulle grave et hul i haven, og de to andre skulle hente og tømme lokumsspandene. Der var en stor belønning, fordi man kom ind til fru Lorentsen *(red.: Alma Lorentsen)*, som var Støys husbestyrerinde, og fik saftevand og småkager. Det var sagen.

En anden af vores opgaver var at bære tørv ind til kakkelovnen. Hvis vi ville have et rigtig langt frikvarter, gjorde vi tørvene våde, så røg og osede kakkelovnen, og døre og vinduer måtte åbnes, og vi strømmede ud. Støy gik ind til sig selv. Et sådan frikvarter kunne godt tage en time.

Til skolen hørte også en frugthave med æble- og pæretræer. Om efteråret blev pærer og æbler lagt til tørre på loftet over lokummet. Skolegården blev revet hver fredag eftermiddag af to til tre elever. De samme river kunne anvendes til at fiske æbler og pærer ned fra loftet. På lokummet var der en lem i loftet, og hvis vi var et par stykker, kunne vi få lemmen op med riven og fiske alle de æbler og pærer ned, vi kunne spise.

Straffeforanstaltninger

Der var skam også straffeforanstaltninger i skolen. Den mildeste straf var at blive sat ud i gangen i 5-10 minutter. Den næste var at bære tørv og brænde ind til fru Lorentsen, men det var ikke slemt, for så fik man småkager. Derefter var det at blive sat i skammekrogen ude i Støys private forgang, men det var helt fint, for så fik man saftevand og småkager af fru Lorentsen. Den strengeste straf, klassen kunne få, var, at Støy forlod klasselokalet og gik op og ned ad vejen uden for skolen med hænderne på ryggen. Vi havde det herligt imens.

På et tidspunkt i foråret 1948 brækkede Støy lårbenet på vej hjem fra Smørum Kirke. Han lå i sengen i meget lang tid, og vi skulle have vikar. Det blev pastor Gottschalck-Hansen. Jeg gik dengang i lille klasse. Støy og Gottschalck skulle spise fra kl. 12-13, men fru Lorentsen var kendt som en meget dygtig kogekone, og da Gottschalck var meget glad for mad, gjorde de to ting i forening, at vi tilbragte det meste af eftermiddagen i Vandværksskoven – herlige tider!

Eksamen

I april var der eksamen med censor, som lyttede til overhøringen og gennemgik eksamensopgaverne. Censorerne var Edith Bjørnsson, sognefoged Niels Pedersen samt pastor Gottschalck-Hansen. Den skriftlige eksamen bestod af nogle meget simple regnestykker, en diktat, som var det første lille stykke af Den grimme Ælling og alfabetet. Alt var i forvejen skrevet op på tavlen. Overhøringen bestod af et salmevers og et lille stykke i en læsebog. Opgaverne var de samme år efter år. Når "eksamen" var overstået, fik vi fri og løb hjem, fordi vi skulle op til Pouline og købe slik for de småpenge, vi havde fået med i skole.

Spændende udflugter

Vi havde to årlige udflugter. Den ene er ikke værd at skrive om, idet vi i bus blev kørt ind til tandlæge Steffensen i Ballerup for at få ordnet tænder. Jeg syntes, at han var meget hårdhændet, og at det var meget lidt pædagogisk, at vi derudover skulle spise gulerødder, som lå i tandlægens altankasse, inden vi kom ind i stolen.

Den anden udflugt var sommerudflugten. Alle skolens elever plus nogle støtteforældre, ca. 60 personer i alt, blev i hestevogn samlet op og kørt til Veksø Station tidligt om

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Store og lille klasse i 1949 med lærer Støy i midten. På forreste række sidder som nr. 3 og 4 fra venstre Tove og Ingibjørg. Børge Nielsen står i bagerste række fra venstre som nr. 4, Per Kierulff kigger frem bag Støy. Foto: Lokalarkivet.

morgenen og igen afhentet på samme vis om aftenen. Hestevognene var meget beredvilligt stillet til rådighed af Hoves bønder og Edelgave.

Sommerudflugten i 1948 gik til Kullen i Sverige. Det var min første udenlandsrejse. Vi tog med damptog til hovedbanegården. S-toget kom først til Ballerup i 1949. Derefter gik det videre også med damp til Helsingør og over med færgen til et fremmet land, Sverige. Det var utroligt spændende. I Sverige kunne vi for første gang se og smage bananer. Jeg tror, at vi alle kastede os over dem og købte vildt ind, mindst fem stk hver. Efter at have spist to-tre stykker gemte vi resten til vores forældre i bukselommer og ærmegab med videre. Vi troede, at vi skulle smugle dem ind i Danmark, så det var nogle meget forhutlede bananer, vi om aftenen stolte afleverede til vores forældre, men de tog det pænt.

Efter bananorgiet blev vi ført op til et varehus, som hed EPA. Der kunne vi se på alverdens herligheder, men vi havde selvfølgelig ingen penge. Fra EPA blev vi fulgt til stationen, hvorfra vi tog toget til Mølle. Undervejs til sta-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

tionen undrede det os, at alle bilerne kørte i den forkerte side af vejen, og at der var så mange, at det var farligt at gå over vejen. I Mølle spiste vi vores madpakker. De var blevet meget flade, men vi fik en sodavand til. Derefter gik vi tur på Kullen. Til sidst skulle vi tilbage til Helsingborg og videre hjemad.
Det var en flok meget trætte børn, der landede i Veksø omkring kl. 10 om aftenen, men vi havde haft en pragtfuld dag.

Vi lærte så meget andet

Direkte skolearbejde var der ikke meget af, men der var så meget andet. Hver gang vi mødte, var der morgensang, selvom det var eftermiddag. I løbet af eftermiddagen sang vi desuden to til tre sange, og når vi skulle hjem, sang vi meget ofte "Nu er skolen til ende" eller "Klokken slår, tiden går". På den måde fik vi et meget godt indblik i den danske sangskat. Støy spillede ofte på violin til, og engang imellem glemte han at tage den med ind, når vi havde frikvarter. Det var ikke så godt, for på sådan en violin er der mange skruer at stille på, både på violin og bue.
Vi fik fortalt danmarkshistorie, alle sagnene om de gamle guder og om samtlige konger i historisk tid. Vi fik ligeledes fortalt religionshistorie. Der var aldrig nogen form for indoktrinering, men alt blev fremstillet på en så levende måde, at der altid var absolut ro i klassen.
Der kom også nogen og holdt foredrag for os, og jeg er egentlig forbavset over, at man kunne ramme vores niveau. Specielt husker jeg en meget gammel neger, som kom fra De Vestindiske Øer. Hans forældre havde været slaver. Det var en meget levende fremstilling, som gjorde et dybt indtryk på os. Da han skulle vise os på skolens geografikort, hvor De Vestindiske Øer ligger, blev han meget forbavset. Kortet var så gammelt, at de var afmærket som danske besiddelser.

Når en af os havde fødselsdag, kunne vi ønske os en historie. Nogle valgte korte og andre lange historier. Hvis de var meget lange, læste Støy nogle kapitler op og fortsatte dagen efter, men først efter at have overhørt os i den foregående dags handling.
Jeg er selvfølgelig i dag klar over, at den megen fortælling og læsning af historier skyldtes, at Støy var en træt ældre mand, som havde haft store klasse hele formiddagen. Det krævede en helt anden undervisning, som slugte alt hans energi. Den eneste mulighed for at holde styr på en flok urolige unger var at underholde dem. Jeg vil altid mindes mine første fire år i Hove skole som en meget lykkelig tid, og selvom der ikke var megen skoleundervisning, så åbnede årene en række porte til senere at hælde viden ind ad.

Skoler i Hove

Hove Skole stod færdig i 1874. Her skulle børnene fra Nybølle og Hove gå, og derfor blev den anlagt ca. midtvejs mellem de to byer. Hove Skole fungerede som to-klasset skole, fra den blev bygget i 1874, til den i 1953 blev omdannet til forskole (1.-3. klasse) for Smørum Skole. Herefter gik 4.-7. klasse i skole i Smørum Skole i Smørumovre.
I 1907 besluttede man at oprette en pogeskole i Hove. Her underviste lærerinder de mindre klasser. Da lærerinde Marie Olsen i 1930 sagde sit job op, besluttede sognerådet at overføre børnene til Hove Skole. Dermed blev Hove Pogeskole nedlagt.
Hove Skole blev nedlagt, da al skolegang i Ledøje-Smørum Kommune i august 1959 blev flyttet til Centralskolen, nu Søagerskolen.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Historien om Buehøjgård og Buehøjgård Møbler

af Karen Annette og Ole Andrejcak, Buehøjgård

Min mor, Karen Andrejcak, og far, Josef Andrejcak, erhvervede ved et heldigt sammentræf af omstændigheder samt Josefs ukuelige optimisme og gå-på-mod ejendommen Buehøjgård i 1962. Forhistorien er i sig selv en spændingsroman værdig. Josef så gården annonceret til salg i en ganske lille rubrikannonce i Berlingske Tidende den 10. februar 1962.

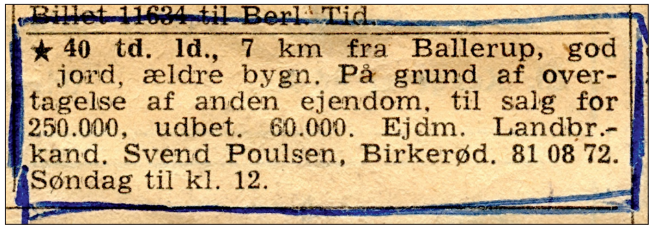
Billet 11634 til Berl. Tid.

★ 40 td. ld., 7 km fra Ballerup, god jord, ældre bygn. På grund af overtagelse af anden ejendom, til salg for 250.000, udbet. 60.000. Ejdm. Landbr.-kand. Svend Poulsen, Birkerød. 81 08 72. Søndag til kl. 12.

Han kontaktede samme dag både sælger, sælgers bror og ejendomsmægleren, og der blev aftalt et møde med dem alle allerede næste dag, den 11. februar 1962. Den udbetaling på kr. 60.000,-, der i annoncen blev forlangt for ejendommen, havde han slet ikke mulighed for at fremskaffe, men Josef, som den ukuelige optimist han altid var, lod sig ikke gå på af sådan en lille bagatel. Det lykkedes ham på mødet ved hudløs ærlighed, masser af livshistorier, en god stemning, hyggesnak og nok en enkelt øl eller to at opnå en nærmest utopisk købsaftale. Det lykkedes ham at få sælger til at acceptere og modtage de blot kr. 2.000,-, han havde fået skrabet sammen, og som han havde med i lommen, som udbetaling i stedet for de i annoncen forlangte kr. 60.000,-! At han overhovedet kom i mål med et sådant tilbud, og at man yderligere blot accepterede en lovet bankgaranti, der endog først skulle stilles måneden efter (den 21. marts), på blot kr. 23.000,-, må tilskrives sælgers klippefaste tro på Josefs troværdighed. Alle mødedeltagerne havde også fået det indtryk, at han var en særdeles ordholden og ærekær person. Det var helt utroligt, at det lykkedes ham at få handlet på disse betingelser.

Som yderligere sikkerhed lovede han sælger, at han inden for få dage ville påbegynde en modernisering af stuehuset med udskiftning af alle døre og vinduer samt indlægning af centralvarme og toilet. Pantet ville således blive markant forbedret, såfremt det ved en eventuel tilbagetagelse på grund af misligholdelse fra købers side ville være steget betydeligt i værdi. Man blev enige om alle detaljer, og tilbage stod nu kun at komme hjem og fortælle Karen, at hun var blevet gård-ruin-ejer!

Han skulle fortælle hende om handlen og vise hende slutsedlen på en yderst forfalden gård, hun aldrig havde set, og som han i hendes navn, men uden hendes vidende eller fuldmagt, havde underskrevet på hendes vegne. Hun havde blot samtidig med ham set annoncen i avisen, men han havde ikke vovet at fortælle, at han var kørt til Hove for at se på den.

Hun fik sig noget af en overraskelse og samtidig et chok på grund af den stand, hele herligheden var i.

Vi havde hidtil boet i en dejlig villa på Tesdorpfsvej på Frederiksberg – nu var Buehøjgård blevet hendes "fødselsdagsgave" til sig selv (15. marts 1962), idet hun havde arvet kr. 30.000,- efter sin mor, der få måneder forinden var død. Det var af denne arv, der allerede den 19. februar 1962 blev anvendt kr. 23.000- til restudbetalingen. Bankgarantien blev der dermed ikke brug for.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Buehøjgård med Toftekærgård i baggrunden. Foto: Lokalarkivet.

Buehøjgård bliver restaureret

Min far, der var murermester og entreprenør, havde desværre i 1958 fået købt en sommerhusudstykning på Falster, hvortil det på daværende tidspunkt ikke var muligt at fremskaffe ferskvand til grundene. Alt tilgængeligt vand viste sig at være saltvand. Grundene var nærmest usælgelige, og terminerne var uoverkommelige, så den handel blev hævet med betydelige tab til følge. Vi var derfor nødt til at afhænde villaen på Frederiksberg for at betale enhver sit. Ejendommen Buehøjgård havde et nedslidt, men dog beboeligt stuehus, mens alle ejendommens udlænger var i en elendig forfatning, så der ventede os et enormt restaureringsarbejde, og penge havde vi jo slet ikke.

Hvor det var muligt, gennemførtes restaureringen med brugte bygningsmaterialer. De blev hentet til Hove fra

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ejendomme og villaer, som Josef havde fået i entreprise til nedrivning i København og omegn. Nødvendige nye materialer blev betalt med en veksel, der hver tredje måned gennem de følgende mange år blev omsat (et afdrag + periodens påløbne renter) til en ny veksel med en eller tre måneders løbetid, alt efter beløbets størrelse. Det var en uhyre vanskelig og hård tid – en tid vi alle aldrig vil glemme.

Min far begyndte som lovet straks at indsætte helt nye vinduer og indlægge centralvarme og to helt nye toiletter i stuehuset. Selv murstenene var brugte og blev hentet fra København og kørt til Hove. De blev i flere år renset på det areal, der i dag udgør indkørslen til parkeringspladsen, men som dengang var en "næsten" tør mødding. Det var Poulines ("Konen i Ishuset") søn Hermann, der gik til hånde. Han rensede og stablede stenene.

Nu var gode råd dyre

Den første termin nærmede sig, der var ingen penge, og gode råd var dyre. Vi var alle lidt efter lidt blevet begejstrede for Buehøjgård. Vi kunne ikke bære tanken om, måske at skulle forlade det hele igen. Man siger jo, at "nød lærer nøgen kvinde at spinde", og det kom nu til at passe for Karen. På loftet i stuehuset havde vi anbragt en del gammelt overskud af møbler, små tæpper, malerier og porcelæn og meget mere. Der stod også flere hundrede æsker med sko i ukurante størrelser og umulige farver. De stammede fra et job, min far udførte for en skobutik i København, men som absolut ingen penge havde, da regningen skulle betales. Han måtte nøjes med de umulige sko eller slet ingenting – han valgte skoene – stor ballade ved hjemkomsten til Karen.

Hun, der dengang var 42 år gammel, fandt på at sætte en lille rubrikannonce i lokalavisen under "SÆLGES". Den gang fandtes begrebet "loppemarkeder" ikke, og hun annoncerede med meget små priser i håb om at få noget solgt og samlet penge til terminen. Reaktionen var overvældende og havde været helt umulig at forudse. Gårdmænd, koner og karle kom strømmende til for at se, hvad de "tovlige københavnere" nu havde fundet på. De havde købt gården for en uhørt høj pris, de havde også brugt mange timer og materialer på de gamle bygninger. De ville åbenbart nu også sælge ud af deres indbo. Det blev et stort tilløbsstykke.

På ganske få dage havde Karen fået pengene til terminen, annonceringen og oven i købet et lille beløb i overskud. Loftet og pulterrummene var næsten blevet tømt.

Buehøjgård Møbler

Karen og Josef havde fået blod på tanden. Nu skulle der skaffes nye forsyninger, og kimen til logoet "Køb møbler på lan-

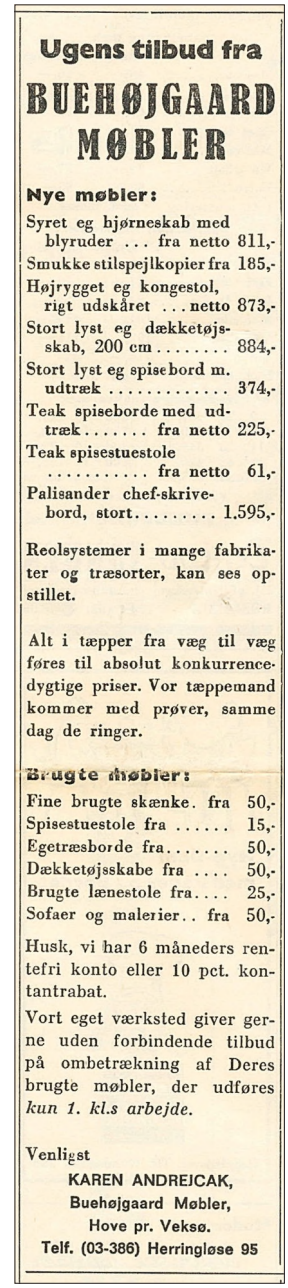

Ugens tilbud fra

BUEHØJGAARD MØBLER

Nye møbler:

Syret eg hjørneskab med blyruder ... fra netto 811,-
Smukke stilspejlkopier fra 185,-
Højrygget eg kongestol, rigt udskåret ... netto 873,-
Stort lyst eg dækketøjsskab, 200 cm 884,-
Stort lyst eg spisebord m. udtræk 374,-
Teak spiseborde med udtræk ..... fra netto 225,-
Teak spisestuestole ..... fra netto 61,-
Palisander chef-skrivebord, stort 1.595,-

Reolsystemer i mange fabrikater og træsorter, kan ses opstillet.

Alt i tæpper fra væg til væg føres til absolut konkurrencedygtige priser. Vor tæppemand kommer med prøver, samme dag de ringer.

Brugte møbler:

Fine brugte skænke. fra 50,-
Spisestuestole fra 15,-
Egetræsborde fra..... 50,-
Dækketøjsskabe fra 50,-
Brugte lænestole fra.... 25,-
Sofaer og malerier.. fra 50,-

Husk, vi har 6 måneders rentefri konto eller 10 pct. kontantrabat.

Vort eget værksted giver gerne uden forbindende tilbud på ombetrækning af Deres brugte møbler, der udføres *kun 1. kl.s arbejde.*

Venligst
KAREN ANDREJCAK,
Buehøjgaard Møbler,
Hove pr. Veksø.
Telf. (03-386) Herringløse 95

Annonce fra den 17. juni 1969 i "Oplandet - Annonceblad for Roskilde omegn". Bladet udkom hver torsdag og dækkede intet mindre end 29 småsamfund rundt om Roskilde. Familieeje.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Fra en artikel i Dagbladet den 6. juli 1972 om "landets mærkeligste bondegård i Hove By". Flere museer har kik på den gamle væltepeter, men den vil Karen og Josef Andrejcak ikke af med. Den skal pynte i en af salgsafdelingerne. Familieeje.

det - Danmarks mærkeligste møbelforretning" var lagt og blev brugt i mange år fremover.
Min mor holdt åbent alle ugens dage, og kunderne strømmede til. Hun elskede det og arbejdede utrætteligt alle dage til langt ud på aftenerne. Josef kørte om dagen til København og købte brugt fra møbelhandlere, auktioner og dødsboer. Om aftenen og natten arbejdede han utrætteligt på ombygningen af ejendommen, så de tre længer blev forsvarligt istandsat. Buehøjgård blev en blandet landhandel.
Der blev ansat en medhjælp, Aksel, der havde kørekort. Han fik to værelser stillet til rådighed på første sal i længen ud mod bygaden. Han fik kost og logi og boede og levede med vores familie fra morgen til aften i mere end 15 år.
Den brugte stationcar blev hurtigt for lille, og på en veksel blev der anskaffet en godt brugt Hanomag, der kørte på dieselolie. Der er fra den tid bevaret kvitteringer, hvor literprisen er 16 øre.
Karen var meget lydhør over for kundernes ønsker og skaffede hurtigt næsten alt det, de efterspurgte. En dag spurgte en kunde efter en ny sovesofa, og det blev starten på en helt ny æra. Hun fandt en lille, og for københavnere, ukendt fabrik i Møgeltønder, Kaj Oesen. Han blev vor første leverandør af nyt. Derefter voksede det hele endnu hurtigere. Endnu en brugt Hanomag og endnu en ansat blev der behov for.

Vi tager over

Min hustru, Karen Annette Andrejcak, og jeg selv syntes begge, at livet på Buehøjgård var utroligt spændende. Vi havde hele tiden hjulpet med fra sidelinjen, men forlod begge vore sikre job som henholdsvis lærerinde og revisor og kastede os nu ud i det ukendte, der skulle vise sig at blive vort livs eventyr. Vi fik mulighed for at købe nabogården Toftekærgård i 1968. Ligesom mor og far havde vi heller ikke penge nok til gården, men med hjælp fra dem lykkedes det endnu engang at få fremskaffet en udbetaling. I løbet af Buehøjgård Møblers første

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

8-10 år blev udstillings- og lagerarealet fuldt udbygget og fyldte nu alle de oprindelige bygninger, tilbygninger og lader. Den store lades indskudte etage blev også til udstillingsareal.
Selve møbelforretningen gennemlever herefter en betydelig udvikling. Der fokuseres på stilmøbler, massive egetræsmøbler, håndmalede møbler, antikviteter og masser af glas, figurer, porcelæn og lamper. Gennem årene følger vi naturligvis med i tidens strømninger og altid med det for øje, at det skal være høj kvalitet, spændende anderledes og fortrinsvis dansk produceret. Fra udlandet har vi krydret det hele med engelske, franske og italienske møbler.
Vi kan godt lide historikken bag tingene. Vi har gennem tiderne købt og solgt mange fine antikke og gamle møbler og "skøre" ting. Historien bag de enkelte genstande er ofte fascinerende. Vi har haft virkelig mange sjove opgaver gennem de 50 år, vi har drevet firmaet. Vi har lejet rekvisitter ud til tv, film og teatre. Her er Matadorserien nok den, alle husker bedst.
Vi har haft den glæde, at vi rundt om i verden har leveret møbler til store luksushjem, ja selv til slotte og endda, efter at vi havde åbnet vort showroom i Odd Fellow Palæet, til Amalienborg. Vi glæder os dagligt over den store trofaste kundekreds, vi har fået, hvor familier gennem årene trofast har handlet og stadig handler på Buehøjgård.

Det er en livsstil

For os er det blevet et utroligt spændende arbejdsliv med masser af udfordringer, hvori rejser til udstillinger og møbelmesser i mange lande indgår. Det er blevet en livsstil. Vi har svært ved og ønsker heller ikke at slippe den, selv om vi begge for længst har passeret tidspumktet for den sædvanlige pensionsalder. Vi forventer ikke, at vort livsværk vil kunne videreføres af andre, så vi håber, vi på en god måde kan takke af, når vi på et tidspunkt når

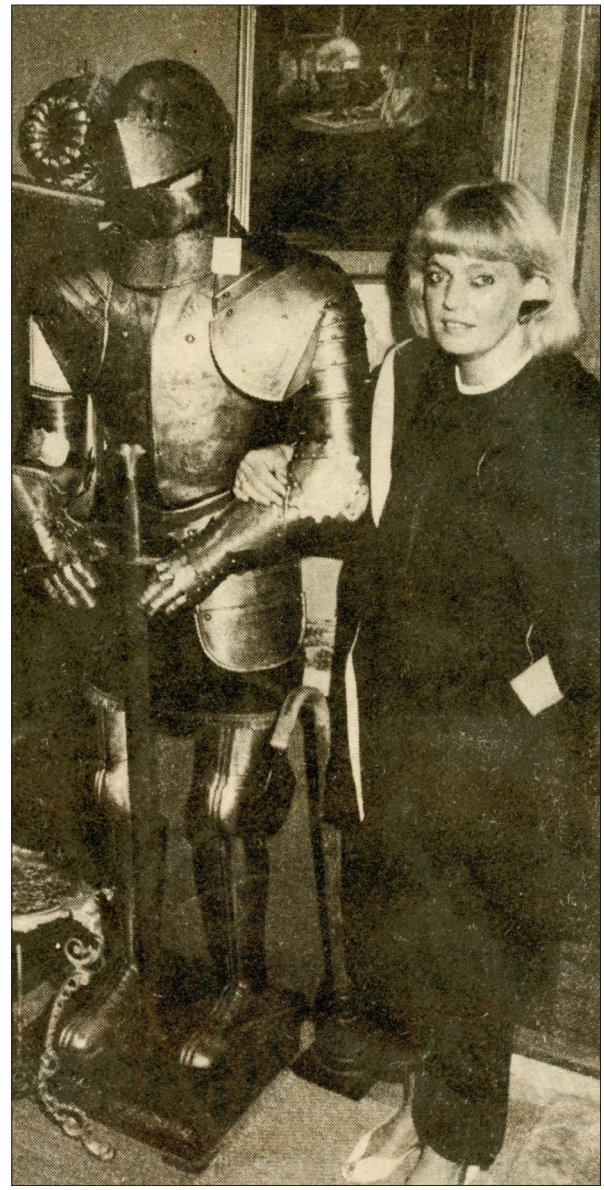

Fra en artikel om Buehøjgård Møbelforretning i Frederiksborg Amtsavis den 2. august 1987. Ole og Karen Annette Andrejcak er nu med i familieforetagenet. Familieeje.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

dertil. Det er vigtigt for os, at ejendommen Buehøjgård fortsat bliver bevaret, som den skønne plet den er i dag, og indgår som en vigtig del af miljøet i landsbyen Hove. Sluttelig er det vigtigt at nævne, at det ikke kun er ejendommens bygninger, der har fået nyt liv. Vådområderne med moser, vandløb og søer var ved overtagelsen helt bare og ubeplantede områder, hvor der blev pløjet helt ud til den yderste kant af søer og vandløb. Med stor energi tilplantede vi selv hele området, så det i dag er blevet et fantastisk naturområde, der nu har fået lov til at henligge uberørt i 54 år og er til stor gavn for fisk og vildt.

I Valdemartiden var gården, Hofwum, i Biskop Absalons eje, og i år 1177 skænkede han den til Vor Frue Kloster i Roskilde "for at hædre sin afdøde Frænke, Margrete af Ølleshoue". Hun var blevet ombragt af sin ægtefælle, Herloug, som gav det udseende af, at hun havde begået selvmord. Margrete blev derfor begravet på en øde mark ved stranden, og ifølge overleveringen brændte der om natten lys over graven. Da dette kom bispen for øre, undersøgte han sagen nærmere, med det resultat, at Herloug tilstod sin udåd. Margretes lig blev nu i højtidelig procession ført til "Roskilde Vor Frue Kirke", hvor der blev rejst et prægtigt gravmæle for hende, og i århundreder æredes hun som helgeninde, og folk navnlig fra det nordøstlige Sjælland valfartede til hendes grav.

Det fortælles desuden, at den gård, der lå op til kæmpehøjen Buehøj, i gamle dage var en stor gård, hvis udbygninger omsluttede en stor, græsbevokset plads, hvorpå der om sommeren græssede heste og ungkvæg. Der er med de gamle fortællinger in mente belæg for at antage, at det er Buehøjgård, der er tale om. Gårdens jorder har formentlig dækket stort set hele Hoveområdet.

Da gården var overdraget til klosteret, blev bedriften styret ved "Gaardsæder". Senere udskiftede klosteret en del af dets jordejendomme til smågårde, som blev overdraget til forskellige fæstere. Klosteret så en fordel i at lade sin avlsgård udstykke, så den blev delt i mindre gårde, hvor fæsterne skulle svare en årlig, fast afgift. Opdelingen af Biskop Absalons storgård i mindre gårde blev starten på landsbyen Hove.

Buehøjgård har været i den samme slægts eje i mange generationer, med sikkerhed fra 1795 og formentlig tre generationer længere tilbage og helt frem til 1936, hvor Anders Christian Pedersen, kaldet AC solgte gården. AC overtog Buehøjgård i 1906 efter sin far, som flyttede op på Buehøjsly, den tilhørende aftægtsbolig. Omkring år 1900 blev AC gift med Abilone, født i 1876. AC var en meget aktiv mand med stor interesse for kommunalpolitik. Han var i over tyve år medlem af sognerådet for De konservative. Folk, der var ansat på gården, var meget glade for Abilones mellemmadder, for de var som smør på en solskinsdag.

Frem til 1962 havde Buehøjgård forskellige ejere. Entreprenør Hans Andersen, der ejede den fra 1942, var en meget stor tørveentreprenør, som havde et af de store dagblade som fast kunde. Han solgte i 1944 gården til Statens Jordlovsudvalg, som lod 50 tønder land udstykke i mindre parceller. Efter udstykningen blev Buehøjgård købt af Evald og Jytte Dinesen. Dinesen var også tørvefabrikant, og i slutningen af krigen og langt op i fyrrerne havde han en meget stor produktion af brændsel.

Litteratur: *Jørgensen J. P.: "Historiske optegnelser om Ledøje-Smørum Sogne".*

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Med Historisk Forening nord og syd for grænsen

af Svend Waltenburg, Smørumnedre

Årets tur var denne gang noget anderledes, men ikke mindre spændende. Hvor vi tidligere er taget sydpå i oktober måned til de store gamle kulturer i Mellem- og Sydeuropa, drejede det sig denne gang om grænselandet mellem Danmark og vor store dominerende, ja til tider truende nabo Tyskland. Da vi altså ikke skulle særlig langt sydpå, var rejsetidspunktet rykket frem til september, og det viste sig at være en rigtig god idé, idet vi var ualmindelig heldige med sommerlige temperaturer hele ugen igennem. Rejsen var arrangeret af foreningens rejseudvalg i samarbejde med Panter Rejser og med den slagfærdige og joviale John Jensen som rejseleder.

Jelling og Ribe

Mandag den 19. mødtes 38 forventningsfulde medlemmer på det pensionistvenlige tidspunkt 8.30 foran Kulturhuset i Smørum, og så gik det i bus mod Jylland med den erfarne chauffør Kaj ved rattet. Vi blev fra starten forkælet med formiddagskaffe og smurte rundstykker undervejs. Første stop var ved det gamle kongesæde Jellinge, hvor Gorm den Gamle (konge ca. 936-ca. 959) og dennes søn Harald Blåtand (konge ca. 959-987) havde deres kongsgård. Gorm den Gamle fik en storslået hedensk begravelse i nordhøjen i midten af verdens største skibssætning. Sydhøjen er anlagt oven på sydenden

Jelling Kirke. Interiør.
Foto: Fredi Paludan Bentsen.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

På Ribe Slotsbanke skuer Dronning Dagmar ind mod Ribe.
Foto:
Fredi Paludan Bentsen.

af skibssætningen og må derfor være yngre end denne. Dens funktion er uvis, da der i modsætning til nordhøjen ikke er fundet noget gravkammer her. Hele anlægget har været omgivet af et kraftigt 1,5 km langt palisadehegn. Foran kirken står de to berømte runestene. Den lille runesten er sat af Gorm den Gamle omkring 940 og bærer indskriften "Gorm gjorde disse gravminder efter Thyre sin kone, Danmarks pryd". Den store runesten er rejst af Harald Blåtand og bærer den stolte og selvbevidste indskrift "Harald konge bød gøre kumler disse efter Gorm fader sin og Thyre moder sin, den Harald, som vandt sig Danmark hele og Norge og Danerne gjorde kristne". Kirken er bygget af frådsten, og dens ældste dele er fra omkring år 1100, men der er nedenunder fundet spor af mindst to ældre trækirker. Ved en restaurering for nogle år siden fandt man under kirkegulvet skelettet af en ca. 50-årig mand på omkring 177 cm. Skeletdelenes uordentlige placering tydede på en genbegravelse. Man formoder derfor at der kan være tale om Gorm den Gamle, som er blevet flyttet fra gravkammeret i nordhøjen og genbegravet her på kristen vis.

Næste stop var Danmarks ældste by Ribe, der blev anlagt som en handelsplads i begyndelsen af 700-tallet. Navnet Ribe kan tilbageføres til det olddanske ripa, der betyder striber eller strimler, da handelspladsen oprindeligt bestod af mindst 70 smalle jordlodder. Den storslåede domkirke er bygget i perioden 1150-1250. De uensartede tårne skyldes, at det ene tårn styrtede sammen julenat 1283 og dræbte mange mennesker inde i kirken. Et nyt og ganske anderledes tårn blev opført i røde mursten og stod klar i 1333. På Slotsbanken så vi derefter ruinerne af Riberhus fra omkring år 1100, hvor Valdemar Sejrs

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

dronning Dagmar døde i barselsseng i 1212, blot 25 eller 26 år gammel.
Om aftenen blev vi indkvarteret på Gram Slotskro, der serverede ganske udmærket mad, men vinpriserne var så uhyrlige, at selv inkarnerede vindrikkere måtte nøjes med øl.

Rømø og Mandø
På turens anden dag, tirsdag, kørte vi over dæmningen til vadehavsøen Rømø. Undervejs samlede vi en lokal guide op, der iført den traditionelle folkedragt fortalte levende om sin barndoms ø. Vi så den gamle sømandskirke, Sankt Clemens Kirke, og Kommandørgården, en rig slægtsgård fra 1746, som nu er overtaget af Nationalmuseet. Vi fik en kompetent rundvisning af Grethe Bielefeldt. Efter en gedigen frokost gik det videre nordpå til Mandø, som man kan komme over til ved at køre de seks km gennem Vadehavet i en traktorbus ad den gamle ebbevej. Som navnet antyder, er det kun tilrådeligt at begive sig ud på den ved lavvande og kun i specialkøretøjer. Efter en rundtur på den flade ø med blot ca. 35 fastboende og eftermiddagskaffe i "Klithuset" gik det atter tilbage til fastlandet i traktor, denne gang ad låningsvejen, hvis kanter beskyttes af såkaldte låningsfaskiner, hvoraf navnet. Den ligger noget højere, ligner en tilforladelig grusvej ved lavvande og må gerne befares med almindelige personbiler, dog på eget ansvar. Om aftenen var der tilbud om at køre ind til Ribe igen for at opleve den traditionelle vægterrundgang, hvor vi fik en del relevante oplysninger om Ribes historie krydret med de sædvanlige turistvittigheder.

Flensborg og Slesvig
Tredjedagen satte fokus på grænselandet og dets indviklede og traumatiske historie, der efter tabet af Slesvig i 1864 og en folkeafstemning i 1920 resulterede i en græn-

På Rømø blev vi guidet af Mary-Anna, klædt i Rømødragt, som levende fortalte om før og nu på øen.
Foto: Fredi Paludan Bentsen.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

sedragning, der afspejler de reelle sproglige og kulturelle forhold, men dog efterlod et relativt stort dansk mindretal på ca. 50.000 syd for grænsen. I Flensborg så vi først H.W. Bissens berømte statue "Istedløven", der blev opstillet på den gamle kirkegård i 1862 til minde om de danske faldne i Treårskrigen og ikke mindst om danskernes sejr over slesvig-holstenerne i det blodige slag på Isted Hede den 25. juli 1850. Efter 1864 flyttede preusserne dette forhadte symbol på danskhed til Berlin. I 1945 blev statuen udleveret til Danmark og opstillet i Tøjhusmuseets gård i København, men i 2011 enedes man i al fordragelighed om at genopstille den på sin oprindelige plads. Derefter kørte vi til Det Danske Centralbibliotek for Sydslesvig, hvor vi fik en interessant gennemgang af det danske mindretals historie. Til afslutning blev vi budt på smagsprøver af Flensborgs rom, den ene med det malende navn "Windstärke 13".

Derefter gjaldt det Slesvig. Lidt uden for byen lå engang Nordens største handelsby, Hedeby eller Haithabu på oldnordisk, inderst i fjorden Slien. Den blev grundlagt i begyndelsen af 800-tallet, men i dag er der ikke meget andet at se end den halvkredsvold, der omsluttede byen. Inde i selve Slesvig så vi A.P. Møller Skolen, det andet danske gymnasium i Sydslesvig efter Duborgskolen i Flensborg, med over 500 veldisciplinerede elever. Vi fik en rundvisning af den karismatiske og meget talende rektor. Skolen med spændende aula-udsmykning af Olafur Eliasson er bygget for midler fra A.P. Møller Fonden og blev indviet i 2008. Skolen er ualmindelig flot og velholdt. Til sidst kørte vi til Dannevirke, Danmarks århundredgamle forsvarsværk mod indtrængende fjender fra syd. Her på den jyske halvøs smalleste sted er der fundet rester af jordvolde helt tilbage fra 500-tallet. Anlægget blev udbygget og forstærket flere gange, bl.a. med en teglstensmur under Valdemar den Store omkrig 1160,

Flasken på bordet er ikke ved at vælte. Den er udformet sådan for at illustrere, at indholdet er rom af vindstyrke 13. Foto: Fredi Paludan Bentsen.

den såkaldte Valdemarsmur, og sidste gang i 1861, hvor der anlagdes en række moderne skanser. Man bildte sig derefter ind, at Dannevirkestillingen var nærmest uindtagelig og imødeså med sindsro det næste opgør med slesvig-holstenerne og preusserne. Det gik som bekendt helt galt…Sidst på eftermiddagen kørte vi til Husum, som skulle være vores faste base på resten af turen.

Husum

Fjerdedagen var knap så programfyldt, hvilket egentlig var ganske rart. Om formiddagen guidede vores rejseleder os rundt i Husum**,** som viste sig at være en charmerende og hyggelig by. Vi så bl.a. slottet, inderhavnen med stormsøjlen og indtil flere huse, hvor byens berømte søn, digteren og forfatteren Theodor Storm (1817-1888) havde boet. På markedspladsen så vi Mariakirken, som minder en del om Vor Frue Kirke i København, hvilket ikke er så mærkeligt, idet arkitekten er den samme, nemlig danskeren C.F. Hansen, hvis forældre kom fra Husum. Det

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

A.P. Møller Skolen. Skolens aula prydes af lysskulpturen "Tellurium" af den islandske kunstner Olafur Eliasson. Foto: Fredi Paludan Bentsen.

var så heldigt (eller veltilrettelagt?), at der netop var marked i byen denne dag, så der var nok at se på, da der blev givet "fri leg". Sidst på eftermiddagen var der arrangeret ølsmagning på Husum Bryghus lige ved siden af hotellet med fire forskellige lokale øltyper.

Helgoland

Den femte dag bød på en spændende heldagstur til den lille ø Helgoland (egentlig to øer) ca. 70 km ude i Nordsøen med en noget omtumlet fortid. Den var dansk 1714–1814, derpå engelsk frem til 1890, hvor den atter blev tysk, idet man tilbød øen Zanzibar i det daværende Tysk Østafrika i bytte. Tyskerne anlagde senere en ubådsbase og sprængte desuden store underjordiske forsvarsværker ud i klippen. Efter 1945 var englænderne fast besluttet på at eliminere Helgolands militære betydning. De evakuerede befolkningen og brugte i flere år øen som øvelses-bombemål for RAF. Først i 1952 fik

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Efter at være hjulpet ned i båden, fragtede den os det sidste stykke ind til Helgoland.
Foto: Fredi Paludan Bentsen.

Tyskland atter overhøjhed over øen, og befolkningen kunne vende tilbage til den totalt raserede ø og påbegynde en genopbygning. Fra Büsum tog sejlturen godt to timer, men så skulle vi omlades i mindre både, da vort skib stak for dybt til at kunne gå helt ind til kajs. Hærdebrede mandfolk sørgede for sikker ud- og indskibning. Helgoland har en særstatus som toldfrit område, så vi så frem til at kunne købe billig spiritus. Og vi blev ikke skuffede. Udbuddet af whisky var enormt, nogle butikker reklamerede med at føre over 200 forskellige mærker! Bortset fra hovedgaden med de mange turistbutikker viste Helgoland sig at være en stille og fredelig bilfri ø med et rigt fugleliv. Efter knap fire timer sejlede vi atter tilbage til fastlandet.

Eidersperrwerk og Friedrichstadt

Om lørdagen, den sjette dag, kørte vi først til det store sluseværk Eidersperrwerk, der regulerer vandstanden ved Ejderens udløb i Nordsøen. Det blev bygget i årene 1967-73 efter den store stormflod i 1962, der gik hårdt ud over Holland, Nordvesttyskland og Sønderjylland. Siden gik det lidt længere sydpå til Friedrichstadt, en meget charmerende og hyggelig by, der blev grundlagt under Frederik den tredje i 1621 som asyl for forfulgte hollandske protestanter, men også som et forsøg på at danne modvægt til det hastigt voksende Hamburg. Her fandt vi lejlighed til at afholde vor traditionsrige "frokost i det grønne", og efter en kanalrundfart med en dansktalende guide fra det store danske mindretal var der mulighed for at se nærmere på byen på egen hånd. Vi nød den usædvanlige sensommervarme på en udendørs café med voluminøse tyske kager.
Om aftenen var der arrangeret en fin afskedsmiddag på hotellet i form af en frisisk buffet med lækre fiskespecialiteter. Også i år lykkedes det at overtale Finn til at optræde med "Johan på steppen" med det særegne omkvæd, der altid efterlader nye elever i klassen med åben mund og polypper.

Frøslevlejren, Christiansfeld, Grænsemuseet og Skamlingsbanken

På turens sidste dag gik det atter nordpå tilbage til Danmark. I nærheden af Padborg besøgte vi Frøslevlejren,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

De mange dejlige oplevelser og det gode vejr prægede turdeltagernes humør. Foto: Holger Agerskov.

der blev bygget i 1944 for at huse Det tyske Sikkerhedspolitis fanger. Frem til maj 1945 var i alt ca. 12.000 danskere indespærret her. Under retsopgøret efter besættelsen blev lejren anvendt som interneringslejr og siden som straffelejr for de såkaldte landssvigere, nu under navnet Fårhuslejren. I 1949 overtog den danske hær stedet og etablerede Padborgkasernen. I dag fremtræder lejren som museum, mindelund og efterskole. Næste stop var Christiansfeld, en ganske speciel by, der blev grundlagt af den luthersk-evangeliske frimenighed, Brødremenigheden, i 1773 under Christian den Syvende og opkaldt efter denne. Byen er karakteriseret ved sin særegne arkitektur og rationelle byplanlægning med snorlige gader. Desuden er byen berømt for sine velsmagende honningkager. Her blev der også mulighed for at nyde resterne af "frokosten i det grønne". Således styrket drog vi videre til Grænsemuseet ved den gamle grænse ved Kongeåen, hvor vi fik genopfrisket Sønderjyllands historie. Sidste programpunkt var et besøg på Skamlingsbanken, der med sine 113 m er Sønderjyllands højeste punkt. I disse naturskønne omgivelser afholdtes fra 1843 de store folkemøder til støtte for danskheden i hertugdømmerne. Og så gik det ellers bare hjemad igen mod Smørum, som vi nåede lidt ud på aftenen.

Tak til Finn Sølvbjerg Hansen og rejseudvalget samt Panter Rejser for en uhyre interessant og tætpakket tur med et bredt historisk perspektiv.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Det slesvigske spørgsmål

af Svend Waltenburg, Smørumnedre

Problemet med Slesvig har sin rod i, at Danmark i middelalderen endnu var et valgkongedømme. Selvom der var en vis tradition for at vælge den afdøde konges ældste søn eller et andet nært familiemedlem til ny konge, var det ofte nødvendigt at indgå kompromiser og sikre sig indflydelsesrige fyrsters støtte. Da Christoffer af Bayern døde barnløs i 1448, stod Norden uden konge og uden naturlige arvinger til tronen. Det danske rigsråd tilbød da tronen til hertug Adolf den Første af Slesvig, der var tip-tip-oldebarn af Erik Klipping. Men denne takkede nej og pegede i stedet på sin søstersøn, grev Christian af Oldenburg. Det var bogstavelig talt lidt langt ude, og for at skabe en tættere forbindelse til kongehuset måtte Christian love at ægte den forrige konges unge enke. Han måtte desuden love sin morbror, at hertugdømmet Slesvig, som denne havde i pant, og kongeriget aldrig måtte forenes under samme regent. Da hertug Adolf døde i 1460, lod Christian den Første sig hylde som hertug af Slesvig og greve af Holsten mod at bekræfte ridderskabets rettigheder og love, at de to lande skulle blive "up ewig ungedeelt". Man smøg sig uden om bestemmelsen om, at Danmark og Slesvig ikke måtte have samme regent ved at give Christian den Første to forskellige titler, henholdsvis konge af Danmark og hertug af Slesvig. Det kunne ikke andet end gå galt, for Holsten var tysksproget og havde altid været det og var ydermere et len under det tysk-romerske rige, mens Slesvig var gammelt dansk område og dermed dansksproget. Da Holstens befolkning var langt større, blev tysk det fælles administrationssprog, og grænsen mellem tysk og dansk krøb lige så stille nordpå. Det var ikke nødvendigvis et problem, så længe folk opfattede den danske konge som deres retmæssige herre, uanset hvilket sprog man talte. Den nationale identitet var knyttet til kongen og ikke til sproget.

Nationale strømninger i 1800-tallet

Ved fremkomsten af nye nationale strømninger i 1800-tallet, hvor man nu i stadig højere grad knyttede sin nationale identitet til sproget, opstod der problemer. De tysksprogede slesvig-holstenere drømte om at blive en del af et nyt samlet Tyskland og fremsatte hele tre gange forslag om at dele hertugdømmerne op efter en sproglig skillelinje. Men de danske politikere ville ikke høre tale herom og holdt stædigt fast ved den såkaldte helstatsløsning. I 1848 gjorde slesvig-holstenerne oprør med støtte fra Preussen, hvilket udløste Treårskrigen, som Danmark som bekendt vandt. En afgørende faktor havde dog været, at Rusland pressede Preussen til at trække sig tilbage. Da den nationale eufori havde lagt sig, indså man efterhånden situationens uholdbarhed, og den såkaldte Ejderpolitik vandt indpas. Ifølge den ville man udskille det tyske Holsten og hævde sin historiske ret til hele Slesvig. Det tragiske er, at da Danmark omsider indså, at en deling var nødvendig, lod man hånt om, at store dele af Sydslesvig ikke længere var dansksproget. Da den danske regering med vedtagelsen af en ny forfatning i november 1863, der egenmægtigt indlemmede hele Slesvig i kongeriget Danmark under slagordet "Danmark til Ejderen", udløstes den ulyksalige 1864-krig. Det var let for slesvig-holstenerne at fremstille det som en national urimelighed, og Preussen henholdt sig til, at der formelt set var tale om

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

et løftebrud fra dansk side, og erklærede krig. Den danske hær rykkede ind i den udbyggede Dannevirkestilling, som i brede kredse ansås som uindtagelig. Men da der kom streng frost, og de vandfyldte områder på begge sider af voldene frøs til, og der således var overhængende fare for, at de forenede slesvig-holstenske, preussiske og østrigske tropper ville omgå stillingerne og indeslutte hele den danske hær, så general de Meza sig tvunget til at rømme Dannevirke den 5. februar og trække sig tilbage til Dybbøl. I København havde man ingen forståelse for situationens alvor, og de Meza faldt i unåde og blev afskediget. Efter heftige bombardementer faldt Dybbøl den 18. april, og Danmark bad om våbenstilstand.

England, der jo traditionelt altid havde været modstander af den stærkeste magt på kontinentet, så med bekymring på Preussens voksende magt og indkaldte til en fredskonference i London. Både England og Frankrig foreslog en deling af Slesvig et stykke nord for Ejderen, men dog syd om Flensborg. Det forlyder, at Preussens ministerpræsident Bismarck under bordet accepterede en deling, men danskerne var dumstædige og ville ikke indse, at løbet var kørt. Den bitre erfaring er, at når man satser alt eller intet, ender man som regel med at tabe alt. England opgav at hjælpe Danmark, krigen genoptoges, og den 29. juni lykkedes det fjenden at sætte over til Als, samtidig med at Jylland blev besat helt op til Ålborg. Situationen var håbløs, Danmark måtte overgive sig betingelsesløst og afstå ikke bare Holsten, men hele Slesvig helt op til Kongeåen. Det blev et nationalt traume, som det tog mange år at komme over, og som dannede grundlag for et enormt had og bitterhed mod alt tysk.

Der er ingen tvivl om, at Bismarck var en hård og kynisk forhandler, der udnyttede de forhåndenværende muligheder maksimalt, men det officielle Danmark har været meget længe om at erkende sin egen andel i, at det gik, som det gik. Som et plaster på såret fik England og Frankrig

Istedløven. Foto: Holger Agerskov.

indført en bestemmelse om, at den endelige grænse skulle fastlægges ved en folkeafstemning, den såkaldte løfteparagraf, men det blev ikke præciseret, hvornår og under hvilke omstændigheder det skulle ske.

Efter den fransk-tyske krig blev de tyske småstater samlet til ét rige i 1871, og den preussiske konge blev udråbt til kejser for det ny Tyskland, som i 1878 følte sig stærkt

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

nok til egenhændigt at sløjfe bestemmelsen om den lovede afstemning. I den følgende tid gennemførtes en hårdhændet germanisering af Slesvig, og dansk sprog blev forbudt i skoler og kirker, ligesom det blev forbudt at vise sin danskhed ved at flage med Dannebrog.

Folkeafstemning og ny grænsedragning

Efter Tysklands nederlag i 1. verdenskrig 1918 blev der atter mulighed for at gennemføre den lovede folkeafstemning. Nu var sproggrænsen imidlertid krøbet endnu længere nordpå, og op mod 50.000 sønderjyder, der havde opgivet håbet om, at området nogensinde skulle blive dansk igen, var udvandret, især til USA. Danskheden stod nu svagere end i 1864, men håbet levede. Det besluttedes at inddele Slesvig-Holsten i tre afstemningszoner, der skulle stemme hver for sig. Første zone gik fra Kongeåen til den aktuelle sproggrænse, så vidt den lod sig konstatere, hvilket svarer til den nuværende grænse. Her stemte den 10. februar 1920 75% dansk, og hele første zone tilfaldt således Danmark, selvom der i de større byer Sønderborg og Åbenrå var over 60% tyske stemmer, i Ubjærg sogn syd for Tønder endda hele 83%. Det var nemlig på forhånd blevet bestemt, at man ville have en grænse med et naturligt forløb uden enklaver, og det betød, at de byer, der havde stemt tysk, alligevel tilfaldt Danmark, fordi første zone som helhed havde stemt dansk.

I anden zone, der omfattede Mellemslesvig, skulle der den 14. marts ligeledes stemmes samlet, men det blev tillige bestemt, at hvis enkelte områder, der lå i geografisk forbindelse med første zone, havde dansk flertal, skulle de alligevel tilfalde Danmark, selv om anden zone som helhed måtte stemme tysk. Her tænkte man nok især på den danske højborg Flensborg, men det blev en skuffelse, da kun 25% stemte dansk her. Den højeste danske stemmeprocent i anden zone var 33% på vadehavsøen Amrun. Fra dansk side var man nu realistisk nok til at indse, at den planlagte afstemning i tredje zone (resten af Slesvig ned til grænsen mod Holsten) ikke gav nogen mening.

Efter afslutningen af Anden verdenskrig spøgte igen i visse kredse muligheden for at rykke grænsen syd om Flensborg. Den engelske besættelsesmagt i Nordvesttyskland forhørte sig i 1946 hos den danske regering, om man var interesseret i en grænseregulering, men efter nogen diskussion blev svaret et nej med den begrundelse, at nok havde det pågældende område engang været dansk, men det var det desværre ikke længere.

Jeg mener, at vi som danskere bør være stolte af denne respekt for folkeafstemningen i 1920. Jeg kender ikke andre eksempler fra historien på, at et land frivilligt har sagt nej til et forslag om en territorial udvidelse. Efter forbundsrepublikken Tysklands dannelse i 1949 gav grundlovens bestemmelse om en spærregrænse for politiske partier på 5% fornyet uro i grænseområdet, da Sydslesvigsk Vælgerforening (SSW) som repræsentant for det danske mindretal ikke ville have nogen chance for at opfylde dette krav. Efter hårde forhandlinger blev det med København-Bonn-aftalerne af 1955 bestemt, at SSW skulle undtages fra denne bestemmelse i delstaten Schleswig-Holstein og være repræsenteret i landdagen i Kiel, hvis det opnåede et stemmetal svarende til gennemsnittet for et mandat. Siden da har SSW været repræsenteret med mindst et medlem.

Tidligere tiders had og modsætningsforhold synes i dag at være afløst af en højere grad af gensidig tolerance. Flere og flere af indbyggerne i det pågældende område definerer sig først og fremmest som slesvigere og dernæst som enten tyskere eller danskere. Det kompromisløse enten-eller synes at være på vej til et både-og. Slesvigerne foretrækker at gå på to ben, som de udtrykker det, og således har en lang og tragisk proces omsider fået en lykkelig og harmonisk afslutning, som vi alle kan lære noget af.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Lokalarkivet 2016

af Rolf Kjær-Hansen, arkiv- og museumsleder, Egedal Arkiver og Museum

Årets gang på Lokalarkivet har været præget af oprydning og registrering af arkivalier. Indkomsten af nye arkivalier er blevet registreret i arkivsystemet Basis, hvorefter materialerne placeres i arkivæsker.

Arkivets mangeårige frivillige medarbejder Bent Jespersen, der har været arkivets Ledøjeekspert, valgte i år at gå på pension fra arkivarbejdet. Bent insisterede dog på først at aflevere arkivet i velordnet stand, så arkivet har nu glæde af flotte reoler med nye arkivrygge, der gør fremfinding af de rette arkivalier meget nemmere. Samtidig har Bent også sørget for at være med til at oplære sin efterfølger, så arkivet fremover også får glæde af den akkumulerede arkivviden. Registrering af arkivets bogbestand, skanning af fotos, udklip fra aviser, overspilning af video, hjælp til slægtsforskning samt den ovennævnte ordning og registrering af arkivalier har været hovedopgaven for arkivet i dette år.

Også de besøgendes første indtryk af arkivet er blevet opgraderet i år, da indgangspartiet er blevet istandsat med en flot ny facade. Nu overvejes der i samarbejde med Historisk Forening, hvordan dette indgangsparti kan gøres attraktivt, eventuelt med nye montrer og udstilling.

Takket være en generøs bevilling fra Kultur- og Erhvervsudvalget, der imødekom en ansøgning om et nyt

Svenskeslaget 2016. Mange tilskuere mødte op. Her ventes på affyring af kanonen. Foto: Fredi Paludan Bentsen.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

formidlings- og skanningsprojekt, kan der nu og i det kommende år sættes gang i skanning af skoleprotokoller fra hele Egedal Kommune, der også vil blive gjort tilgængelige på internettet. Til glæde for mange slægtsforskere vil disse oplysninger fremover kunne findes, selvom man ikke har mulighed for at besøge arkivet i Smørum Gamle Skole.

Svenskeslaget i Smørum har igen i år været en stor formidlingsopgave for arkivet. Det er glædeligt, at den historiske festival, der sætter fokus på Svenskekrigene i slutningen af 1600-tallet, hvert år kan udvikle sig og tiltrække et stort publikum. I år søndag den 29. maj deltog foruden Historisk Forening, der er medarrangør, også en række lokale foreninger, der var med til at sætte kolorit og skabe en festlig ramme. Uden den store opbakning fra de mange frivillige hjælpere ville det være umuligt at afvikle et så stort og vellykket arrangement.

I sensommeren deltog arkivets frivillige medarbejdere sammen med det øvrige personale og frivillige medarbejdere fra Egedal Arkiver og Museum i en spændende og udbytterig studietur til Kristianstad i Skåne. Ud over den flotte fæstningsby grundlagt af Christian IV var der besøg på Regionsmuseet i Kristianstad. Besøget var kommet i stand på baggrund af et museumssamarbejde med Kristianstad Museum, hvor skoleelever fra Egedal og Kristianstad samarbejder for at øge kendskabet til en fælles dansk-skånsk historie.

Året i arkivet har således som vanligt været præget af travlhed og mange besøgende. Samarbejdet med Historisk Forening og DIS-Egedal har som altid været glimrende og resulterede i flere samarbejder og fælles projekter.

Som afslutning på en oplevelsesrig tur til Sverige samledes deltagerne til "familiefoto". Foto: Fredi Paludan Bentsen.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Historisk Forening 2016

af Anni Agerskov, Smørumnedre

Fornyelser

Nu er det atter tid til at gøre status over foreningens arbejde. Det har været et år med mange nye tiltag, og det har selvfølgelig sat sit præg på de ti bestyrelsesmøder, der har været afholdt i løbet af året. Da foreningen efterhånden deltager i flere arrangementer i kommunen, synes vi, at det er vigtigt at kunne vise foreningens ansigt udadtil, og det har medført, at der er blevet indkøbt et windbanner og et almindeligt banner med foreningens navn og logo. Desuden er der indkøbt en roll-up, der fortæller mere om foreningen, og som viser nogle af de fineste fund i vores område. Det nye præsentationsudstyr blev brugt og markerede vores stand ved Svenskeslaget den 29. maj og ved arrangementet Egedal for Alle den 18. september. Det virkede fint.

Vi arbejder løbende på at kunne gøre vore udstillinger mere oplysende og brugervenlige, og det er derfor med stor glæde, at der nu er blevet fremstillet og ophængt nogle meget smukke plancher i den indgang, som alle brugere benytter. Disse plancher beskriver kort og klart de helt unikke fund, der er gjort i vores område, og som viser, at der har levet mennesker her lige fra jægerstenalderen og frem til nu. Desuden er der også blevet udarbejdet to mere detaljerede plancher, der præsenterer jægerstenalderen. De er bl.a. tænkt til at kunne bruges både til udstillinger og undervisning. Det er virkelig nogle ildsjæle, der har knoklet med disse projekter, der både omfatter tekstskrivning, layout, fotografering og korrekturlæsning.

Af andre nye tiltag i museet skal nævnes, at i forbindelse med at loftet i vores indgangsparti fik en vandskade, blev vores temmeligt ramponerede yderdør med kommunens velvilje udskiftet med et nyt flot dør- og vinduesparti.

Desuden blev noget af gangen malet, og derefter har vores ihærdige arbejdsgruppe stået for den sidste maling af indgangen, og for maling af det mørke loft i halvdelen af vores gang. I forbindelse med denne maling måtte vores gamle og meget upraktiske montrer fjernes, med det resultat, at det ikke er muligt at sætte dem op igen. Det er derfor ved at blive undersøgt, om det er muligt at få nogle andre montrer, gerne brugte, da det er en større investering. Der er også indkøbt nye persienner til vinduerne i gangen, så den fremstår lys og venlig. Vi har desuden investeret i ny belysning til gangarealerne, da de gamle lamper ikke oplyser luftfoto og andre billeder tilstrækkeligt.

Et sidste nyt tiltag, der skal nævnes, er, at hjemmesiden er blevet moderniseret og gjort meget mere brugervenlig, og det håber vi, at vore medlemmer og andre nyder godt af. Adressen er stadig www.lshist.dk.

Arrangementer

Igen i år har rejse- og arrangementsudvalgene sammensat et meget fint og alsidigt program med foredrag, ture og en rejse. Foredragene har bredt sig over emner som klosterliv i Nordsjælland, kvinder i forbryderalbummet, Ledøje-Smørum i gamle postkort, gamle danske håndværk og foredrag i forbindelse med sommerturen til bl.a. Odsherred Museum. De guidede ture er gået til Vestre Fængsels Museum, Christiansborg med gobelinerne, Søfartsmuseet, Grundtvigskirken og Naverhulen. Det har alle været ture, der har været hurtig tilmelding til, og

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

0.k fra Søagerskolen på besøg i Smørum gamle Skole. Bemærk at pigerne har forklæder og tørklæder og drengene veste og kasketter på i skole. Det var normen mange steder i første del af forrige århundrede.
Foto: Holger Agerskov.

derefter er der blevet oprettet ventelister. Det er derfor uhyre vigtigt at melde fra, hvis man bliver forhindret i at komme, for så kan nogen fra ventelisten komme med i stedet. Rejsen gik til Sønderjylland på begge sider af grænsen. Det blev en dejlig rejse, som er omtalt et andet sted i bladet. En stor tak skal lyde til disse grupper for så gode arrangementer.

Besøg i Den gamle Skole

Af arrangementer for børn skal nævnes, at museet har haft besøg af to 0. klasser fra Søagerskolen i juni og af børn fra hele kommunen til et sommerferiearrangement i slutningen af juni. Begge arrangementer inddrog også nogle af vore ihærdige medlemmer, så på begge dage blev børnene introduceret til skolen i gamle dage, og de prøvede forskellige aktiviteter som at skrive med pen og blæk, gamle lege, rundvisning i museet og en gåtur rundt i Smørumovre. Det er altid dejligt at have interesserede børn på besøg. På de åbne søndage er der som regel nogle, der finder vej til vores museum, og det er hyggeligt at vise folk rundt i vore udstillinger.

Bestyrelsesarbejdet

Ud over alle de nævnte tiltag består bestyrelsesarbejdet også i at samarbejde med forskellige institutioner og foreninger, det gælder Kroppedal, Stenløse og Ølstykke historiske foreninger og Egedal Arkiver og Museum. Desuden er vi også med til et par møder årligt for alle foreninger i vores område, hvor der udveksles ideer, og man finder områder at samarbejde om bl.a. Svenskeslaget. Igen i år blev der i samarbejde med DIS-Egedal og Egedal Arkiver og Museum arrangeret et spændende foredrag om grever, godsejere og gullaschbaroner i Smørum Kulturhus. Og som tidligere havde vi en deltager i Dansk Lokalhistorisk Forenings årsmøde på Dalum i Odense. Der kan man få megen inspiration.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Traditionen tro blev der på en rengøringsdag gjort rent i hele huset i de områder, hvor rengøringsselskabet ikke kommer. Der var heldigvis en del af vore medlemmer, der meldte sig til dette arbejde, så i løbet af et par timer blev montrer, udstillinger og depoter gået efter i sømmene og rengjort. Der kunne sluttes af med hyggeligt samvær over en frokost.

Arbejdsgrupper

Registrerings- og arbejdsgruppen mødes ca. hver anden uge, og på sådan en aften bliver der registreret og lavet system i alle de opbevarede og nye indkomne genstande. Et medlem af registreringsgruppen har i det forløbne år sørget for at skabe lidt stemning i vores mødelokale, idet hun har pyntet fint op til jul og til påske. Det er rigtig dejligt. Som tidligere nævnt har der været store opgaver for arbejdsgruppen med bl.a. at male og nyindrette vores gangareal. Der skal lyde en stor tak til alle jer, der bruger af jeres tid til disse store opgaver.

Tak

Til sidst vil jeg gerne takke alle de, der har støttet os, bl.a. har kommunen givet os penge til at aflønne en flintsmed, der til Svenskeslaget viste os, hvordan man arbejder i flint. Det blev et spændende indslag ved vores stand. Nordea Fonden og Axfield Consult har begge støttet os med beløb, som bl.a. er gået til de tidligere omtalte plancher, som hænger i indgangen. Også alle vore sponsorer, som støtter udgivelsen af Årsskriftet og Smånyt, skal have en stor tak. Al denne støtte er til umådelig hjælp for vor forening. Til sidst vil jeg sige en stor tak til bestyrelsen, der lægger megen omhu og arbejde i vor forening. Det er det vigtigste, for at vi kommer videre.

En rigtig glædelig jul og et godt nytår ønskes til alle vore medlemmer og venner.

Sommerturen gik i 2016 til Odsherred, som bl.a. bød på en spændende rundvisning på Nykøbing Sj. Psykiatriske Museum. Foto: Fredi Paludan Bentsen.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

En stor tak til vore sponsorer, der gør det muligt at udgive Årsskrift 2016

Axfield Consult Aps, Grethe Bielefeldt, Kratlodden 46, Måløv

Benny Johansen & Sønner A/S, Kirkevej 8, Ledøje

Buehøjgaard Møbler A/S, Hove Bygade 4, Hove

Dansk Lokalhistorisk Forening

Elverdal, Risbyvej 24D, Ledøje

Gartneriet Rosenlund, Skebjergvej 33, Smørumnedre

Murermester, Brdr. Theisen, Rugvej 7, Smørumvang

Nordea Fonden, Overgaden neden Vandet 11, 1414 København K

Oticon Fonden, Kongebakken 9, Smørumnedre

Realmæglerne, Viggo Axelsen Aps, Ballerup/Smørum

Restaurant Kongemosen, Kongemosen 1, Smørumnedre

Skorstensfejer René Tausø Bak, 22 16 94 27, Tune

Superbrugsen, Flodvej 75G, Smørumnedre

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK